

श्रोत: राजधानी दैनिक, २०१४/०६/०९

‘बूढीगण्डकीमा अनियमितता’

सार्वजनिक लेखा समितिका सभापति डोरप्रसाद उपाध्यायले बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनामा व्यापक आर्थिक अनियमितता भएको भन्दै दोषीलाई कडाभन्दा कडा कारबाही गर्नुपर्ने बताएका छन् । शुक्रबार रिपोर्टर्स क्लबले आयोजना गरेको साक्षात्कारमा लेखा समितिका सभापति उपाध्यायले यस्तो बताएका हुन् । उनले यस परियोजनाबारे तत्कालीन ऊर्जामन्त्री जनार्दन शर्माले हतारहतार गरेर सम्झौता गरेको गुनासो गरे । उनले भने, ‘बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना बेचिएको छ, त्यहाँ आयोजना मात्रै होइन हाम्रो स्वाभिमान पनि बेचिएको हो, स्वाभिमान बेच्ने अधिकार कसैलाई छैन, मेरो कद होचो छ कि अग्लो भनेर नहेर्नेसु, म स्वाभिमानसँग सम्झौता गर्दिनँ, यो परियोजना कुनै हालतमा अघि बढ्न सक्दैन, गेजुवाको नेपालमा अहिलेसम्म राम्रो काम देखिएको छैन, त्यसैले यो परियोजनाबारे पूनर्विचार गर्नुपर्छ र नयाँ प्रक्रियामा जानुपर्छ ।’

हतारहतारमा सम्झौता गर्नुको कारण के थियो ? यसरी मन्त्री पद नै नभएको बेला हस्ताक्षर किन गरियो ? यसमा ठूलो चलखेल भएको छ, हस्ताक्षर पत्रमा एकातिर चिनियाँ कम्पनीको पक्षबाट गरिएको छ भने अर्कोतर्फ नेपालबाट व्यक्तिको नाममा हस्ताक्षर गरिएको छ, एउटा व्यक्तिलाई राज्यले कसरी लिने ? उनले भने । सभापति उपाध्यायले कम्पनी कस्तो हो त्यसबारे एकिन जानकारी नै नराखी हतारमा सम्झौता गर्नु गलत रहेको भन्दै थपे, ‘ब्ल्याक लिस्टमा परेको कम्पनीसँग यसरी सम्झौता गर्नु नै गलत थियो, राष्ट्रिय हितविपरीत भएको छ, प्रक्रिया र नियत नै बदयिनतपूर्ण भएको बताए ।

स्वदेशी पुँजीलाई प्रोत्साहन गरेर परियोजना बनाउनुपर्ने र अन्तर्राष्ट्रिय पुँजी भिँयाउनका लागि ग्लोबल टेन्डर आह्वान गर्नुपर्ने सामान्य प्रक्रियालाई समेत तत्कालीन मन्त्रीले मिचेको उनको आरोप थियो । उपाध्यायले अन्तर्राष्ट्रिय बोलपत्रबाट सबैभन्दा सस्तोमा बनाउन सक्ने कम्पनीलाई आयोजना दिनुपर्नेमा त्यसो नगरिनु दुःखद रहेको बताए ।

उनले चार दिनभित्र चिनियाँ कम्पनी गेजुवासँगको सम्झौता, मन्त्रपरिषद्ले गरेको अनुमोदन, हालसम्म भएका प्रयासलगायतका सम्पूर्ण विवरण पेश गर्न पनि निर्देशन समितिले दिइसकेको जानकारी दिए । त्यस्तै समितिले अर्काे बैठकमा प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवासँग पनि बयान लिने निर्णय गरेको उनले बताए । ‘बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनाबारे हालसम्म भएका सहमति र सम्झौताबारे अब अर्काे बैठकमा प्रधानमन्त्रीसँग छलफल गर्ने उनले बताए । उपाध्यायले बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना सरकारले चिनियाँ कम्पनीलाई बिक्री गरेको आरोप लगाए । उनले चाइना गेजुवा कम्पनीलाई परियोजना बिक्री गरिएको दाबी गरे । उनले परियोजना चिनियाँ कम्पनीलाई निर्माण गर्न दिनु विषयगत र प्रक्रियागत रूपमा गलत भएको बताए । वर्तमान संसद्को कार्यकाल छोटो रहेको भन्दै उनले बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनाबारे यस समितिले छानबिन गर्ने र एउटा निर्णयमा पुग्ने विश्वास दिलाए ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०७४/०६/०८

चालु आवको २ महिनामा १ सय ९ मेगावाटका आयोजनाको पिपिए

नेपाल विद्युत प्राधिकरणले आर्थिक वर्ष २०७४/७५ काे २ महिनाको अवधिमा ९ जलविद्युत आयोजनाको विद्युत खरिद सम्झौता (पिपिए) गरेको छ । प्राधिकरणले गत साउन यता १ सय ९.४२ मेगावाटका आयोजनाको पिपिए गरेको हो ।

२०७० साल भदौअघि कनेक्सन एग्रीमेन्ट गरेका आयोजनाको लिउ या तिर (टेक अर पे) र बाँकी आयोजनाको लिउ र तिर (टेक एण्ड पे) पिपिए गरेको प्रवक्ता प्रबल अधिकारीले बताए । अधिकारीका अनुसार चालु आवमा ३७ मेगावाटको त्रिशुली श्री बी, ३२ मेगावाटको करुवा सेती, १३.५ मेगावाटको रुरुबन्चु-१, र १० मेगावाटको सिद्धिखोला जलविद्युत आयोजनाको पिपिए भएको छ ।

७.५ मेगावाटको माथिल्लो मैलुङ, ४.९६ मेगावाटको पुवा-२, २.५ मेगावाटको सप्तङखोला र ९ सय ९७ किलोवाटको हाँडीखोला सुनकोसी 'ए' जलविद्युत आयोजनाको पनि पिपिए भएको उनले बताए । नवलपरासीस्थित विष्णुप्रिया सोलार फार्म आयोजनाकोसमेत पिपिए भएको छ ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०१४/०६/०८

राष्ट्रिय प्रसारण ग्रिड कम्पनीको साधारणसभा असोज ३० मा हुने

राष्ट्रिय प्रसारण ग्रिड कम्पनीको वार्षिक साधारणसभा असोज ३० गते हुने भएको छ । गत भदौ २८ गते बसेको सञ्चालक समितिको बैठकले गरेको निर्णयअनुसार कम्पनीको साधारणसभा गर्न लागिएको हो । साधारणसभामा अध्यक्षले प्रस्तुत गर्ने वार्षिक प्रतिवेदन माथि छलफल गरी पारित गरिने छ । यस्तै आर्थिक वर्ष २०७१/७२, २०७२/७३ र २०७३/७४ को लेखा परीक्षण उपर छलफल गरी पारित हुने कम्पनीले जनाएको छ ।

साधारणसभाबाट आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को लेखा परीक्षणका लागि कम्पनीले सिफारिस गरेका लेखापरीक्षकको नियुक्ती तथा पारिक्षमिक अनुमोदन गरिने छ ।

यसैगरी साधारणसभामा प्रस्ताव हुने कम्पनीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको पारिश्रमिक, भत्ता तथा अन्य सुविधा, सञ्चालक समिति सदस्यको बैठक भत्ता, सञ्चालक तथा स्वतन्त्र सञ्चालक मनोनयन र कम्पनीको प्रबन्ध पत्र तथा नियमावलीमा संशोधनको प्रस्ताव अनुमोदन गर्ने कार्यक्रम छ । कम्पनीले केन्द्रीय कार्यालयको सभाहलमा बिहान ८ बजेबाट सुरु हुने साधारणसभामा सम्पूर्ण सेयरधनीलाई उपस्थित हुन अनुरोध गरेको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०६/०८

रिडी हाइड्रोपावरको १६औँ वार्षिक साधारण सभा

रिडी हाइड्रोपावर डेभलपमेण्ट कम्पनी लिमिटेडले १६ औँ वार्षिक साधारण सभा कात्तिक १० गते नेपाल प्रशासनिक प्रशिक्षण प्रतिष्ठानमा विहान ११ बजे गर्ने भएको छ । साधारण सभाको विशेष प्रस्तावमा ६ प्रतिशत वोनस शेयर र वोनशमा लागने करको लागि शून्य दशमलव ३१ प्रतिशत नगद लाभांश वितरण गर्ने भएको छ । कम्पनीको पूँजी वृद्धि गरेर रू. १ करोड पुर्याउने भएको छ । साधारण सभा प्रयोजनाको लागि शेयरधनी दर्ता पुस्तिका असोज २९ गतेदेखि कात्तिक ७ गतेसम्म शेयरधनी दर्ता पुस्तिका बन्द हुने भएको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०६/०८

बरुण हाइड्रोपावरको १३औं र १४औं साभाको लाािग बुक क्लोज

बरुण हाइड्रोपावर कम्पनी लिमिटेडको १३ औं र १४ औं वार्षिक साधारण सभाको लागि शेयरधनी दर्ता पुस्तिका असोज १८ गते बन्द हुने भएको छ । असोज १७ गतेसम्म शेयर स्वामित्व भएको शेयरधनीहरूले सभामा भाग लिन पाउने भएका छन् । कम्पनीको शेयर रजिष्ट्रार एनआइविएल क्यापिटल मार्केट्स लिमिटेड रहेको छ ।

श्रोत: गोरखापत्र, २०७४/०६/०९

चार वर्षदेखि अवरुद्ध कैलाशखोला जलविद्युत् पुनः सञ्चालन

विसं २०७० भदौ ६ मा वर्षाका कारण पहिरो जाँदा जलविद्युत् केन्द्रको करिब ६० मिटर नहर भत्किएको थियो । समयमै मर्मतका लागि पहल नहुँदा चार वर्षसम्म अवरुद्ध भएको विद्युत् सेवा पटक पटकको ताकेता र खबरदारीपश्चात् पुनः सञ्चालनमा आएको प्रमुख जिल्ला अधिकारी किशोरकुमार चौधरीले बताउनुभयो ।

करिव रु १२ करोड नोकसानी

छसय किलोवाट क्षमताको जलविद्युत् केन्द्रले अहिले ४०० किलोवाट विद्युत् उत्पादन गर्दै आएको छ । उत्पादित विद्युत् सदरमुकाम मंगलसेन क्षेत्रमा वितरण गरिएको नेपाल विद्युत् प्राधिकरण अछाम वितरण केन्द्रका प्रमुख रोशनकुमार ठाकुरले बताउनुभयो । तत्कालका लागि दिउँसोको समयमा मात्रै विद्युत् उत्पादन गर्ने गरेको उहाँको भनाइ छ ।

विद्युत् सेवा अवरुद्ध हुनु अघि आयोजनाबाट अछाम सदरमुकाम मंगलसेन, मुख्य व्यापारिक केन्द्र साँफेबगरसहित साविक १६ गाविसका दुई हजार ८५५ उपभोक्ता लाभान्वित थिए । मासिक रु १२ लाखभन्दा बढी विद्युत् महसुल संकलन हुने उक्त आयोजना अवरुद्ध हुँदा नेपाल विद्युत् प्राधिकरणलाई करोडौं नोकसानी भएको छ ।

चार वर्षसम्म विद्युत् उत्पादन नहुँदा रु एक करोड ४० लाख १६ हजार युनिट बिजुली खेर गएको छ । उक्त बिजुलीको प्रतियुनिट ८ दशमलव ५ रुपैयाँले हिसाब गर्दा रु ११ करोड ९१ लाख ३६ हजार राज्यलाई नोकसानी भएको छ ।

यत्रो रकम नोकसानी हुनु र जनताले विद्युत् सेवा नपाउनुका पछाडि नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको गम्भीर लापरबाही भएको स्थानीय मोती कामीले बताउनुभयो । कार्यालयका कर्मचारीले आयोजना सञ्चालनमा चरम लापरबाही गरेका कारण यस्तो भएको उहाँको भनाइ छ ।

विद्युत् नियमित गर्न निर्देशन

यहि असोज २ गतेवाट विद्युत् पुनः सञ्चालनमा आएपछि हालै प्रजिअ चौधरीसहितको टोलीले स्थलगत अनुगमन गरी विद्युत् नियमित सञ्चालनका लागि सो वितरण केन्द्रलाई निर्देशन दिएको छ ।

चार वर्षसम्म विद्युत् सेवा अवरुद्ध हुँदा कार्यालय भवनसमेत जीर्ण हुने अवस्थामा छ । नहरमात्रै भत्किएपछि विद्युत् अवरुद्ध हुँदा समयमै मर्मत नहुँदा मुख्य उपकरणमा समेत खराबी देखिएको थियो ।

प्रजिअ चौधरीले भन्नुभयो वितरण केन्द्रका प्रमुख ठाकुरलाई भन्नुभयो, “नागरिकलाई उज्यालो दिने तपाईंको कर्तव्य हो, यो वा त्यो बहानामा अब विद्युत् सेवा बन्द गर्न पाइँदैन ।”

स्थलगत अनुगमनमै जानुभएका मंगलसेन नगरपालिकाका प्रमुख पदम बोहराले राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिए

पनि अछाम जिल्लामा विद्युत्भार कटौतीले विद्युत् प्रयोगकर्ता आजित भइसकेकाले अब कैलाशखोला जलविद्युत् केन्द्रबाट स्थानीयवासीका आवश्यकता पूर्ति गराउन पहल गर्नुपर्छ भन्नुभयो । उहाँले नगरपालिकाको तर्फबाट पावर हाउससम्म जाने सडक निर्माणका लागि पहल गरिदिने प्रतिबद्धता जनाउनुभयो । जिल्ला प्रहरी कार्यालयका प्रमुख तथा प्रहरी नायव उपरीक्षक दधिराम न्यौपानेले विद्युत् नियमित सञ्चालनका क्रममा आइपर्ने समस्या समाधानका लागि आफूहरू पनि सहयोग गर्न तत्पर रहेको बताउनुभयो ।

नियमितरूपमा ४०० किलोवाट विद्युत् उत्पादन गर्न सकिए अछामलाई विद्युत्भार कटौती मुक्त बनाउन सकिने वितरण केन्द्र प्रमुख ठाकुरले बताउनुभयो ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०७४/०६/०९

तामाकोसी पाँचौँ ९५ मेगावाटमा निर्माण हुने

८७ मेगावाटको तामाकोसी पाँचौँ जलविद्युत आयोजनाको दसैँलगत्तै परीक्षण सुरुङ खन्ने तयारी गरिएको छ । आयोजनाको विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन (डीपीआर) तयारीका लागि परामर्शदाता जर्मन कम्पनी लहामेयरले सुरुङ खन्ने तयारी गरेको हो । अायोजनाकाे क्षमता पनि बढाएर ९५ मेगावाट पुर्याउने गरी विस्तृत अध्ययन भइरहेको छ ।

आयोजनाका लागि आवश्यक जग्गाको मुआब्जा वितरणपछि कम्पनी सुरुङ खन्ने भएको छ । आयोजनालाई आवश्यक जग्गा खरिद गर्न सार्वजनिक सूचना प्रकाशित भइसकेको छ । यस्तै, जग्गाको मुआब्जा निर्धारण गर्न गठित जिल्ला मूल्य निर्धारण समितिको बैठकले आयोजनालाई आवश्यक जग्गा अधिग्रहण गर्न मूल्य निर्धारण गरेको छ ।

जिल्लामा प्रमुख जिल्ला अधिकारीको अध्यक्षतामा जग्गाको मूल्य निर्धारण समिति हुन्छ । दोलखाका प्रमुख जिल्ला अधिकारी लक्ष्मणविक्रम थापाको अध्यक्षतामा बसेको बैठकले न्यूनतम ३ लाख ७४ हजार रुपैयाँदेखि अधिकतम ७ लाख ४८ हजार रुपैयाँ प्रतिरोपनी मूल्य निर्धारण गरेको छ ।

आयोजनाका लागि आवश्यक जग्गा अधिग्रहण गर्न यसअघि नै सार्वजनिक सूचना जारी गरिएको थियो । जग्गाको निर्धारण भएकाले दसैँपछि मुआब्जा वितरण गरिने आयोजनाका प्रशासन प्रमुख तथा मुआब्जा वितरण प्रमुख सिताराम थापाले बताए ।

आयोजनाका लागि बिगू गाउँपालिका-४ साविक लादुक-९ को सुरीटारको जग्गा अधिग्रहण गर्नेछ । जग्गाको मूल्य निर्धारण समितिले सिंगटी-भोर्ले-तामाकोसी सडकले छोएको सडकको २५ मिटर पछाडिसम्मको मूल्य प्रतिरोपनी ७ लाख ४८ हजार रुपैयाँ निर्धारण गरेको छ । त्यस्तै, सडकले नछोएको बाँकी जग्गाको मूल्य ३ लाख ७४ रुपैयाँ हजार निर्धारण भएको थापाले जानकारी दिए ।

आयोजना वरपर ५८ स्थानीको ५५ रोपनी जग्गा अधिग्रहण गर्नुपर्छ । सुरीटारमा आयोजनाको विद्युतगृहलगायत संरचना निर्माण हुनेछन् । यो आयोजना नेपाल विद्युत प्राधिकरण आफैँले निर्माण गर्दैछ ।

लहामेयरले अबको एक वर्षभित्र आयोजनाको डिपिआर पूरा गर्ने लक्ष्य राखेको छ । डेढ वर्षमा डिपिआरको काम पूरा गर्ने गरी ६ महिनाअघि परामर्शदाता र नेपाल र प्राधिकरणबीच सम्झौता भएको थियो ।

आयोजना निर्माण गर्न तामाकोसी पाँचौँ जलविद्युत कम्पनी लिमिटेड दर्ता गरिएको छ । अहिलेसम्म प्राधिकरण मार्फत अध्ययन भएको आयोजना कम्पनीमा हस्तान्तरण हुनेछ ।

४ सय ५६ मेगावाटको माथिल्लो तामाकोसीको टेलरेस (पानी निकास सुरुङ) बाट ८.२ किलोमिटर सुरुङबाट लादुकको सुरीटारमा भूमिगत विद्युतगृह बनाएर विद्युत उत्पादन गर्ने लक्ष्य छ । आयोजनाको ग्रस हेड ६० मिटर छ । यसबाट वार्षिक ४६०.५ गिगावाट घण्टा विद्युत उत्पादन हुने अनुमान छ ।

बाटोको पहुँच, कम वातावरणीय प्रभाव, हेडवक्रस निर्माण गर्न नपर्ने हुँदा आयोजना आकर्षक मानिएको छ । आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत माथिल्लो तामाकोसीले निर्माण गर्ने गौंगर-खिम्तीको २२० केभी डबल सर्किट प्रसारण लाइनमा जोडिनेछ ।

श्रोत: ऊर्जा खबर, २०७४/०६/०९

‘तत्कालीन ऊर्जा मन्त्री जनार्दन शर्माले कानून मिचेर समझदारी गरे’

संसदको कृषि तथा जलस्रोत समितिले १२ मेगावाट बूढीगण्डकी जलाशय जलविद्युत आयोजनामा चिनियाँ कम्पनीसँग भएको समझदारी (एमओयू) कानूनविपरित भएको निष्कर्ष निकालेको छ । समितिको सोमबार बसेको बैठकले यस्तो निष्कर्ष निकालेको हो ।

मन्त्रीपरिषद र ऊर्जा मन्त्रालयबाट भएका निर्णय नेपालको प्रचलित नियम कानून सम्मत नदेखिएको र सार्वजनिक खरिद ऐनलाई समेत उल्लंघन गरेको समितिको निचोड छ । यस्तो अबैध समझदारी तत्काल खारेज गर्न समितिले सरकार तथा मन्त्रालयलाई निर्देशन दिएको छ ।

देशको प्रचलित कानून तथा खुला प्रतिस्पर्धा नगराएको र नेपालमा जलविद्युत क्षेत्रमा असफल चीनको चाइना गेजुबा ग्रुप कम्पनीसँग हचुवामा समझदारी गरेको अधिकांश सांसदको आरोप छ । ऊर्जा राज्यमन्त्रीले आयोजना नेपालकै स्रोतबाट निर्माण गर्न सकिने बताएका छन् । यस्तो अवस्थामा विवादित कम्पनीलाई आयोजना दिनुमा तत्कालीन मन्त्री शर्माको बदमासी रहेको बताइएको छ ।

आयोजना स्वदेशी पुँजीबाट निर्माण गर्ने वातावरण तयार गर्दै मुआब्जा वितरणलाई निरन्तरता दिन पनि सम्बन्धित पक्षलाई समितिले निर्देशन दिएको छ । यस्तै, मुआब्जा वितरणलाई सहजता दिन उक्त क्षेत्रका नागरीकलाई मुआब्जाको सट्टा सेयर लिन आकर्षित गर्नुपर्नेमा समितिले जोड दिएको छ ।

तत्कालीन मन्त्री शर्माले एकल निर्णयका आधारमा गत जेठ २२ गते आयोजना गेजुबालाई निर्माण गर्न दिने विषयमा एमओयू गरेका थिए । एमओयू लगत्तै विभिन्न सरोकारवाला निकायबाट यसको विरोध हुँदै आएको छ । सार्वजनिक लेखा समितिले समेत चिनियाँ कम्पनीसँगको एमओयू खारेज गर्नुपर्नेमा जोड दिएको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०६/०९

खिम्ती-२ मा दश बैङ्कले ६ अर्ब बढी लगानी गर्ने

खिम्ती-२ जलविद्युत् आयोजनामा सानिमा बैङ्कको नेतृत्वमा विभिन्न १० वटा 'क' वर्गका बैङ्कले लगानी गर्ने भएका छन् । आइतवार आयोजित एक कार्यक्रममा खिम्ती-२ जलविद्युत् आयोजनाको प्रवर्द्धक पिपल्स इनर्जी प्रालि र बैङ्कका तर्फबाट प्रमुख बैङ्क सानिमा बैङ्क लिमिटेडबीच ऋण सम्झौतामा हस्ताक्षर गरियो । प्रवर्द्धकका तर्फबाट पिपल्स इनर्जी प्रालिका अध्यक्ष कृष्णप्रसाद आचार्य र बैङ्कका तर्फबाट सानिमा बैङ्कका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत भुवन दाहालले हस्ताक्षर गरे । आयोजनामा सिद्धार्थ बैंक, नबिल बैंक, जनता बैंक, एनआइसी एशिया बैंक, एनएमबी बैङ्क, बैङ्क अफ काठमाडौं, सिभिल बैङ्क, ग्लोबल आइएमई बैङ्क, एनसिसी बैङ्कले संयुक्त रुपमा लगानी गरेका छन् ।

सो आयोजनामा कुल रु. आठ अर्ब ६५ करोड रहेको छ । त्यसमा बैङ्कले रु. ६ अर्ब ४८ करोड ४० लाख ऋण लगानी गर्ने भएका छन् । कुल ४८.८ मेगावाट क्षमताको सो आयोजना २०७८ असार समान्तमा सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको छ । दोलखा र रामेछाप जिल्लाको सिमाना भएर बग्ने खिम्ती नदीमा निर्माण गर्न लागिएको सो आयोजनाले २०७३ साल फागुनमा विद्युत् उत्पादनको अनुमतिपत्र पाएको हो ।

कुल २६ करोड युनिट वार्षिक ऊर्जा उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखिएको आयोजनाको खिम्ती खोला र पलाँती खोलाको दोभानभन्दा २ सय ५० मिटरमाथि विद्युत्गृह निर्माण हुनेछ भने उत्पादित विद्युत् न्यू खिम्ती सवस्टेशन, किर्नेटारमा जोडिनेछ ।

हाल आयोजनाको प्राविधिक कामका अलावा र पहुँच मार्ग निर्माणको काम भइरहेको छ । आयोजनाको निर्माण शीघ्र शुरु गरिने जानकारी दिँदै अध्यक्ष आचार्यले आयोजनामा तीन हजार ५सय जनाले संस्थापक शेयर लगानी गरिसकेका छन् । कम्पनीले संस्थापक शेयर लगानीका लागि आम नेपाली नागरिकलाई समेत आह्वान गरेको छ । सानिमा बैङ्कका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत दाहालले आयोजना आकर्षक र प्रवर्द्धक इमान्दार देखिएकाले आफूहरूले संयुक्त रुपमा लगानी गरेको बताए । रासस

श्रोत: कारोबार, २०७४/०६/०९

त्रिशुली थ्री-ए को ऋण अवधि थप

भीम गौतम

चीनको आयात-निर्यात (एक्जिम) बैंकले निर्माणाधीन माथिल्लो त्रिशुली थ्री-ए जलविद्युत् आयोजनाको ऋण अवधि साढे ४ वर्ष थपेको छ । जुन २०१६ मा एक्जिम बैंकको ऋण अवधि सकिएकोमा बल्ल एक्जिम बैंकले ऋण अवधि थपेको हो ।

अर्थ मन्त्रालयका सहसचिव एवं वैदेशिक समन्वय महाशाखा प्रमुख वैकुण्ठ अर्यालले त्रिशुली थ्री-ए को ऋण अवधि साढे चार वर्ष थपिएको जानकारी दिए ।

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले एक्जिम बैंकको सहयोगमा निर्माण गरिरहेको ६० मेगावाटको यो आयोजनाका लागि ऋणको अवधि नाघ्दा आयोजना निर्माणमा अन्याल बढेको थियो । ऋण अवधि सकिनुअघि नै प्राधिकरणले ऊर्जा र अर्थ मन्त्रालय हुँदै ऋणको म्याद थप्नका लागि अनुरोध गरेको थियो । “ऋण अवधि विस्तार नगर्दा आयोजना निर्माणमा अन्याल बढेको थियो,” त्रिशुली थ्री-एका आयोजना प्रमुख फणिन्द्र जोशीले भने, “अब आयोजना निर्माणको काम अघि बढाउन सहज भएको छ ।” ऋण अवधि नथप्दा ठेकेदार कम्पनीहरूलाई समयमै भुक्तानी दिन नसकेर आयोजना निर्माण सुस्त भएको थियो । यसैगरी समयमै भुक्तानी गर्न नसक्दा चिनियाँ ठेकेदार कम्पनी सीडब्ल्यूईले निर्माण गरिरहेको प्रसारण लाइनको काम सुस्त गतिमा अघि बढेको आयोजनाले जनाएको छ ।

भूकम्प लगायतका कारणले आयोजना निर्माणमा ढिलाइ भएको भन्दै विद्युत् प्राधिकरणले ऋणको अवधि समेत थप्नका लागि अनुरोध गरेको थियो । अर्थ मन्त्रालयले एक्जिम बैंकलाई पाँच वर्षका लागि म्याद थप्न अनुरोध गरेकोमा एक्जिम बैंकले भने साढे चार वर्षको लागि थपेको हो । आयोजनाका अनुसार करिब १५ करोड रुपैयाँ ठेकेदार कम्पनीलाई दिन बाँकी छ ।

काठमाडौंसँग जोड्ने ४५ किलोमिटर लामो प्रसारण लाइनका लागि आवश्यक सामान र उपकरणहरू ल्याउनका लागि भन्दै ठेकेदार कम्पनीले पटकपटक भुक्तानी मागे पनि आयोजनाले दिन सकेको छैन भने सिभिलतर्फको ठेकेदार कम्पनीले आयोजनाको निर्माण कार्यमा सुस्तता ल्याएको छ ।

प्राधिकरणले सिभिल ठेकेदारको म्याद २० अप्रिल २०१९ सम्म थपिसकेको छ । हाल क्याम्प लगायतका पूर्वाधार निर्माण गरिरहेको आयोजनाको ४ हजार ७६ मिटर सुरुङ निर्माण भने सम्पन्न भइसकेको छ । पटकपटक म्याद थप्दै आएको आयोजनाले अप्रिल २०१९ भित्र आयोजनाको निर्माण सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखेको छ ।

एक्जिम बैंकले ७ सय ९४ आरएमबी अर्थात करिब साढे १२ अर्ब लगानीको प्रतिवद्धता गरेको थियो भने प्रसारणलाइनका लागि करिब ५० प्रतिशत ऋण दिइसकेको छ । कम्पनीले ५० प्रतिशत अझै लगानी गर्न बाँकी छ । भूकम्पले आयोजनाको पहुँच सडकका साथै बाँधमा ठूलो क्षति पुऱ्याएपछि आयोजनाको काम झण्डै डेढ वर्ष ढिला भएको थियो । आयोजनाको प्रवेशमार्ग खुलाउन र बाँधको दायाँ र बाँया दुवैतर्फको ठूलो पहिरो व्यवस्थापनको जिम्मा सरकारले नेपाली सेनालाई दिएको थियो ।

२०७३ असार १५ गतेसम्म अर्थात् २०१६ को जुन ३० सम्म सम्पन्न हुनेगरी आयोजनाको दोस्रो पटक म्याद थपिएकोमा फेरि तेस्रोपटक थपिएको छ । चीनको आर्थिक सहयोगमा तथा सिभिल, परामर्शदाता र प्रसारणलाइन निर्माणको ठेकेदार चिनियाँ कम्पनीनै रहेको आयोजना सन् २०११ मा ३५ महिनामा काम सम्पन्न गर्ने गरी सम्झौता भएको थियो ।

यसपछि २६ महिना म्याद थपेर ०७३ असार १५ मा सम्पन्न गर्ने म्याद थपिएको थियो । नुवाकोट र रसुवामा रहेको सो आयोजनाबाट वार्षिक ४८ करोड ९७ लाख ६० हजार युनिट बिजुली उत्पादन हुने अध्ययनले देखाएको छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/०६/०९

खिम्ती-२ जलविद्युत् आयोजनामा लगानी जुट्यो

रामेछाप र दोलखाको दोसाँधमा बन्न लागेको ४८.८ मेगावाटको खिम्ती-२ जलविद्युत् आयोजनाको लागि लगानी जुटेको छ ।

आयोजनामा सानिमा बैंकको नेतृत्वमा १० बैंकले ऋण लगानी गर्ने सम्झौतासँगै लगानी जुटेको हो । आइतबार ललितपुरमा आयोजना प्रवर्द्धक कम्पनी र बैंकहरुबीच वित्तीय व्यवस्थापन सम्झौतामा हस्ताक्षरसमेत भएको छ ।

८ अर्ब ६५ करोड अनुमानित लागत रहेको आयोजनामा १० बैंकले ६ अर्ब ४८ करोड ४० लाख रुपैयाँ ऋण लगानी गर्दैछन् । आयोजनाका लागि सानिमा बैंकको नेतृत्वमा सिद्धार्थ, नबिल, जनता, एनआइसी, एनएमबी, बैंक अफ काठमान्डु, सिभिल, ग्लोबल आइएमई र एनसीसी बैंकले ऋण लगानी गर्न लागेको कम्पनीका कार्यकारी अध्यक्ष कृष्ण आचार्यले जानकारी दिए ।

२०७८ सालको असारमा निर्माण सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको नदी प्रवाहमा आधारित (आरओआर) आयोजनाबाट हिउँदमा ४.५ करोड र वर्षामा २१.५ गरी वर्षेनि २६ करोड युनिट बिजुली उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखिएको छ ।

हालसम्म आयोजनाको हाइड्रोलोजीको अध्ययन, विस्तृत सर्भेक्षण, भौगर्भिक अध्ययन तथा ड्रिलिङ कार्य सम्पन्न भइसकेको छ भने सिभिल कार्यका लागि ठेकेदार छनोटको कार्य भइरहेको आयोजनाले जनाएको छ ।

आयोजनाको लागि आवश्यक अधिकांश जग्गा खरिद गरिसकेको आयोजनाबाट वार्षिक रूपमा प्रथम वर्ष १ अर्ब ४० करोड तथा वार्षिक ३ प्रतिशत वृद्धि भई आठ पटकसम्म वृद्धि हुँदा नवौँ वर्षमा १ अर्ब ७४ करोड पुग्ने आयोजनाले जानकारी दिएको छ ।

२०६९ साल कार्तिकमा पिपुल्स सहकारीमार्फत् आयोजना अघि बढाउने गरी सम्झौता गरेको आयोजनाको विद्युत् खरिद सम्झौता (पीपीए) २०७२ असोज १४ गते भएको थियो ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०६/०९

बूढीगण्डकी निर्माणमा चिनीयाँ कम्पनीसँगको सम्झौता तत्काल खारेज गर्न जलस्रोत समितिको निर्देशन

सरकारले चिनीयाँ गेजुवा ग्रुप कम्पनीसँग हचुवाको भरमा बूढीगण्डकी जलविद्युत आयोजना निर्माण सम्बन्धि समझदारी गरेको भन्दै संसदको कृषि तथा जलस्रोत समितिले उक्त समझदारी तत्काल खारेज गर्न निर्देशन दिएको छ ।

सोमवार बसेको समितिको बैठकले बूढीगण्डकी आयोजना सम्बन्धमा मन्त्रीपरिषद् र ऊर्जा मन्त्रालयबाट भएका निर्णय नेपालको प्रचलित नियम कानून सम्मत नदेखिएको, सार्वजनिक खरीद ऐनलाई उल्लङ्घन गरेको, खुला प्रतिस्पर्धा नगराएको र नेपालमा जलविद्युत क्षेत्रमा असफल सावित चिनीयाँ कम्पनीसँग हचुवाको भरमा समझदारी गरिएको भन्दै सम्झौता खारेज गर्न निर्देशन दिएको छ ।

ऊर्जा राज्यमन्त्रीबाट बूढीगण्डकी आयोजना नेपालले आफ्नै बजेटबाट निर्माण गर्न सकिने र अर्थ मन्त्रालयको तर्फबाट आयोजना सम्पन्न गर्न सक्ने गरी स्रोतको व्यवस्था गर्न सकिने बताइरहेका बेला चिनीयाँ कम्पनीलाई निर्माणको जिम्मा दिनु अनुचित रहेको समितिले बताएको छ । बैठकमा नेपालले नेपाली जनताको सहभागिता र नेतृत्वमा यो आयोजना यथाशीघ्र निर्माण गर्ने गरी अगाडी बढाउन निर्देशन दिएको छ । आयोजना प्रभावितहरूका लागि मुआब्जा वितरण कार्यलाई निरन्तरता दिन सम्बन्धित पक्षलाई निर्देशन दिने निर्णय पनि भएको छ । समितिले मुआब्जा वितरण कार्यलाई सहजता दिनका लागि उक्त क्षेत्रका नागरीकहरूलाई मुआब्जाको सट्टा शेयर लिनको लागि पनि आकर्षित गर्न सम्बन्धीत पक्षको ध्यानाकर्षण गराउने बताएको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०६/०९

मिदिम हाइड्रोपावर : तिहारलगतै परीक्षण उत्पादन

नीरज अधिकारी

लमजुङको मिदिम खोलामा निर्माण भएको मिदिमखोला (करापु) जलविद्युत् आयोजनाले तिहारलगतै परीक्षण उत्पादन थाल्ने भएको छ । जडितक्षमता ३ मेगावाट रहेको उक्त आयोजनाको निर्माण कार्य लगभग सकिएको र हाल आयोजनाको सुरुङ, पेनस्टक पाइप र विद्युत्गृहको परीक्षण भइरहेको आयोजना प्रमुख आवासीय इन्जिनियर दीपबहादुर सिंहले बताए । 'पहिलो चरणमा सुरुङ, पेनस्टक पाइप र सेटलिड बेसिनमा पानी पठाएर परीक्षण गरिरहेका छौं,' उनले भने, 'आयोजनाको पेनस्टक पाइप जडान भएको ठाउँमा र सुरुङमा चुहावट भए नभएको परीक्षण भइरहेको छ ।'

नाकाबन्दी र भूकम्पका कारण आयोजना निर्माण कार्य तोकिएभन्दा ८ महीना ढिलो सम्पन्न भएको प्रवर्द्धक कम्पनी युनियन हाइड्रोपावरले बताएको छ । आयोजनामा १ हजार १२१ दशमलव २४ मिटर लामो भूमिगत सुरुङ, ३४३ दशमलव ५ मिटर पेनस्टक पाइप र १५५ दशमलव ६ मिटर लामो कल्भर्ट निर्माण गरिएको सिभिल इन्जिनियर मुकुन्द झाले बताए । प्रवर्द्धक कम्पनीले आयोजनाको परीक्षण र प्रसारण लाइनको निर्माण कार्य एकसाथ अघि बढाइरहेको आयोजनाका जनसम्पर्क अधिकृत राजेन्द्र अधिकारीले जानकारी दिए । उनले भने, 'प्रसारण लाइनको काम हाल ९० प्रतिशत सकियो, इलेक्ट्रो-मेकानिकलतर्फको केही काम बाँकी छ, यो दुवै कार्य सम्पन्न भएसँगै परीक्षण उत्पादन थालिहाल्ने तयारीमा छौं ।'

आयोजनाको विद्युत्गृह रहेको स्थान मध्यनेपाल-८ (करापु) पतरीबाट भोर्लेटारसम्मको ९ किमी लामो प्रसारण लाइन निर्माणको काम प्रवर्द्धक कम्पनी आफैले गरिरहेको छ । आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत्लाई भोर्लेटारबाट नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको ३३ केभी लाइनमार्फत दमौली पठाउने तयारी भइरहेको छ ।

प्रवर्द्धक कम्पनी युनियन हाइड्रोपावरले पश्चिम लमजुङको करापु र नाल्मा गाउँको सिमानामा यो आयोजना निर्माण गरेको हो । आयोजनाको शुरूको लागत रु. ६० करोड रहे पनि इन्धन अभाव, भूकम्प र मजदूर अभावका कारण लागत बढेर ७५ करोड रुपैयाँ पुगेको प्रमुख आवासीय इन्जिनियर दीपबहादुर सिंहले बताए ।

आयोजनाको प्रवर्द्धक कम्पनी र नेपाल विद्युत् प्राधिकरणबीच २०६७ माघमा विद्युत् खरीद विक्री सम्झौता (पीपीए) भएको थियो । साविकको करापु र नाल्मा गाविसको सिमानामा पर्ने लाङ्दी फेदीमा आयोजनाको बाँध बाँधिएको छ । पानीको बहावमा आधारित स्वदेशी लगानीको यो आयोजना र नेपाल विद्युत् प्राधिकरणबीच सुक्खायाममा ८ रुपैयाँ ४० पैसा र वर्षायाममा ४ रुपैयाँ ८० पैसा दिने गरी पीपीए सम्झौता भएको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०६/०९

चार वर्षदेखि अवरुद्ध कैलाशखोला जलविद्युत् पुनः सञ्चालन

वर्षाका कारण पहिरोले नहर भत्किएको चार वर्षपछि अछामको कैलाशखोला जलविद्युत् केन्द्र पुनः सञ्चालनमा आएको छ । भत्किएको नहर र मुख्य उपकरण मर्मत पछि विद्युत् सञ्चालन गरिएको हो ।

विसं २०७० भदौ ६ मा वर्षाका कारण पहिरो जाँदा जलविद्युत् केन्द्रको करीब ६० मिटर नहर भत्किएको थियो । समयमै मर्मतका लागि पहल नहुँदा चार वर्षसम्म अवरुद्ध भएको विद्युत् सेवा पटक पटकको ताकेता र खबरदारीपश्चात् पुनः सञ्चालनमा आएको प्रमुख जिल्ला अधिकारी किशोरकुमार चौधरीले बताए ।

करीब रु १२ करोड नोकसानी

छसय किलोवाट क्षमताको जलविद्युत् केन्द्रले अहिले ४सय किलोवाट विद्युत् उत्पादन गर्दै आएको छ । उत्पादित विद्युत् सदरमुकाम मङ्गलसेन क्षेत्रमा वितरण गरिएको नेपाल विद्युत् प्राधिकरण अछाम वितरण केन्द्रका प्रमुख रोशनकुमार ठाकुरले बताए । तत्कालका लागि दिउँसोको समयमा मात्रै विद्युत् उत्पादन गर्ने गरेको उनको भनाइ छ ।

विद्युत् सेवा अवरुद्ध हुनु अघि आयोजनाबाट अछाम सदरमुकाम मङ्गलसेन, मुख्य व्यापारिक केन्द्र साँफेबगरसहित साविक १६ गाविसका दुई हजार ८ सय ५५ उपभोक्ता लाभान्वित थिए । मासिक रु. १२ लाखभन्दा बढी विद्युत् महशुल संकलन हुने उक्त आयोजना अवरुद्ध हुँदा नेपाल विद्युत् प्राधिकरणलाई करोडौं नोकसानी भएको छ ।

चार वर्षसम्म विद्युत् उत्पादन नहुँदा रु. एक करोड ४० लाख १६ हजार युनिट बिजुली खेर गएको छ । उक्त बिजुलीको प्रतियुनिट ८ दशमलव ५ रुपैयाँले हिसाब गर्दा रु. ११ करोड ९१ लाख ३६ हजार राज्यलाई नोकसानी भएको छ ।

यत्रो रकम नोकसानी हुनु र जनताले विद्युत् सेवा नपाउनुका पछाडि नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको गम्भीर लापरबाही भएको स्थानीय मोती कामीले बताए । कार्यालयका कर्मचारीले आयोजना सञ्चालनमा चरम लापरबाही गरेका कारण यस्तो भएको उनको भनाइ छ ।

विद्युत् नियमित गर्न निर्देशन

यहि असोज २ गतेबाट विद्युत् पुनः सञ्चालनमा आएपछि हालै प्रजिअ चौधरीसहितको टोलीले स्थलगत अनुगमन गरी विद्युत् नियमित सञ्चालनका लागि सो वितरण केन्द्रलाई निर्देशन दिएको छ ।

चार वर्षसम्म विद्युत् सेवा अवरुद्ध हुँदा कार्यालय भवनसमेत जीर्ण हुने अवस्थामा छ । नहरमात्रै भत्किएपछि विद्युत् अवरुद्ध हुँदा समयमै मर्मत नहुँदा मुख्य उपकरणमा समेत खराबी देखिएको थियो ।

प्रजिअ चौधरीले भने वितरण केन्द्रका प्रमुख ठाकुरलाई भने, 'नागरिकलाई उज्यालो दिने तपाईंको कर्तव्य हो, यो वा त्यो बहानामा अब विद्युत् सेवा बन्द गर्न पाइँदैन ।'

स्थलगत अनुगमनमै गएका मङ्गलसेन नगरपालिकाका प्रमुख पदम बोहराले राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिए पनि अछाम जिल्लामा विद्युत्भार कटौतीले विद्युत् प्रयोगकर्ता आजित भइसकेकाले अब कैलाशखोला जलविद्युत् केन्द्रबाट स्थानीयवासीका आवश्यकता पूर्ति गराउन पहल गर्नुपर्छ भने । उनले नगरपालिकाको तर्फबाट पावर हाउससम्म जाने सडक निर्माणका लागि पहल गरिदिने प्रतिबद्धता ब्यक्त गरे । जिल्ला प्रहरी कार्यालयका प्रमुख

तथा प्रहरी नायव उपरीक्षक दधिराम न्यौपानेले विद्युत् नियमित सञ्चालनका क्रममा आइपर्ने समस्या समाधानका लागि आफूहरू पनि सहयोग गर्न तत्पर रहेको बताए ।
नियमितरूपमा ४ सय किलोवाट विद्युत् उत्पादन गर्न सकिए अछामलाई विद्युत्भार कटौती मुक्त बनाउन सकिने वितरण केन्द्र प्रमुख ठाकुरले बताए । रासस

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७४/०६/१०

बूढीगण्डकी आयोजनाको प्रक्रिया खारेज गर्न निर्देशन

व्यवस्थापिका संसदको कृषि तथा जलस्रोत समितिले बूढीगण्डकी जलविद्युत आयोजनाको प्रक्रिया खारेज गर्न निर्देशन दिएको छ । सोमबार सिंहदरबारमा बसेको समितिको बैठकले नेपालमा जलविद्युत क्षेत्रमा असफल भएको चिनियाँ कम्पनी गेजुवा ग्रुपसँग हचुवाको भरमा समझदारी (एमओयू) गरिएकोले प्रक्रिया तत्काल खारेज गर्न निर्देशन दिएको हो ।

बैठकले बूढीगण्डकी जलविद्युत आयोजनाको सम्बन्धमा छलफल गर्दै मन्त्रीपरिषद र ऊर्जा मन्त्रालयबाट भएका निर्णय नेपालको प्रचलित नियम कानुनसम्मत नदेखिएको निष्कर्ष निकालेको छ । त्यस्तै सार्वजनिक खरिद ऐनलाई उल्लंघन गरेको, खुला प्रतिस्पर्धा नगराएको कमजोरीहसमेत बैठकले औल्याएको छ ।

श्रोत: राजधानी दैनिक, २०७४/०६/१०

१ सय ९ मेगावाट आयोजनाको पीपीए

चालु आर्थिक वर्ष २०७४-७५ को साउन र भदौमा १ सय १० मेगावाट विद्युत खरिद सम्झौता सम्पन्न भएको छ । नेपाल विद्युत प्राधिकरणले आर्थिक वर्ष २०७४-७५ को २ महिनाको अवधिमा ९ जलविद्युत आयोजनासँग विद्युत खरिदकालागि विद्युत खरिद सम्झौता –पिपिए गरेको हो ।

विद्युत प्राधिकरणका प्रवक्ता प्रबल अधिकारीका अनुसार चालु आवमा ३७ मेगावाटको त्रिशुली श्री बी, ३२ मेगावाटको करुवा सेती, १३.५ मेगावाटको रुरुबन्चु-१, र १० मेगावाटको सिद्धिखोला जलविद्युत आयोजनाको पिपिए भएको छ । अधिकारीका ७.५ मेगावाटको माथिल्लो मैलुङ, ४.९६ मेगावाटको पुवा-२, २.५ मेगावाटको सप्तडखोला र ९ सय ९७ किलोवाटको हाँडीखोला सुनकोसी 'ए' जलविद्युत आयोजनाको पनि पिपिए भएको उनले बताए । नवलपरासीस्थित विष्णुप्रिया सोलार फार्म आयोजनाकोसमेत पिपिए भएको छ ।

२०७० साल भदौअघि कनेक्सन एग्रिमेन्ट गरेका आयोजनाको लिउ या तिर (टेक अर पे) र बाँकी आयोजनाको लिउ र तिर (टेक एण्ड पे) पिपिए गरेको प्रवक्ता प्रबल अधिकारीले बताए । निजी क्षेत्रका उर्जा उत्पादकहरूले भने सरकारी ढिलाइका कारण विद्युत् खरिद सम्झौता (पिपिए) का लागि आवेदन दिएरपनि बर्षोसम्म अनिर्णयको वन्दी हुनुपरेको वताएका छन् । निजी क्षेत्रका उर्जा उत्पादकले करिब छ हजार मेगावाट क्षमताका आयोजनाको विद्युत् खरिद सम्झौता (पिपिए)का लागि नेपाल विद्युत् प्राधिकरणमा आवेदन दिएको भएपनि तीनको बिषयमा निर्णय नभएको वताएका हुन् । प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले प्राधिकरणका अहिले पनि छ हजार मेगावाट क्षमताभन्दा बढी नदी प्रवाहमा आधारित आयोजना सम्झौताका लागि आवेदन आएको बताए । उनले सञ्चालक समितिले नयाँ निर्णय नगराएसम्म र नयाँ गुरुयोजना नबनाउँदासम्म तत्काल सम्झौता हुन नसक्ने बताए । वर्षाको समयमा बढी विद्युत् उत्पादन गर्ने तर हिउँद लागेपछि कूल जडित क्षमताको ३० प्रतिशतको हाराहारीमा मात्रै उत्पादन गर्न सक्ने सामथ्र्य राख्ने ती आयोजनाको विद्युत् खरिद सम्झौता गर्ने कि नगर्ने भन्ने बारेमा प्राधिकरणले हालसम्म कुनै निर्णय गर्न नसकेको हो । गत आर्थिक वर्षदेखि हालसम्म आवेदन दिइएका ती आयोजनाका बारेमा प्राधिकरणले भने कुनै निर्णय गरेको छैन । ती सबैजसो आयोजना नदी प्रवाहमा आधारित आयोजना हुन् ।

सरकारले जलाशय, अर्धजलाशय र नदी प्रवाहमा आधारित आयोजना भनी तीन तहमा वर्गीकरण गरेको छ । प्राथमिकता सूची निर्धारण गर्दा जलाशय र अर्धजलाशयलाई नै प्राथमिकता दिएको छ । बढी माग हुने समयमा विद्युत् दिन नसक्ने आयोजनाभन्दा बढी विद्युत् दिन सक्ने आयोजना नै प्राथमिकतामा रहेको सरकार र प्राधिकरणको बुझाइ छ । सोही बुझाइका कारण छ हजार मेगावाट क्षमता बढीका आयोजना प्रतीक्षा सूचीमा रहेका छन् ।

प्राधिकरणले केही समय पहिले टेक अर पे प्रावधानका आधारमा सम्झौता गर्दै आएको थियो । विगतमा टेक एण्ड पे प्रणाली कायम हुँदा ऊर्जा उद्यमी मारमा परेका थिए । विद्युत् आयोजना बनाए पनि बनाउ नबनाए पनि नबनाउन विद्युत् आवश्यक परेमात्रै खरिद गर्छौं भन्ने मान्यताले काम गरेको उनीहरूको भनाइ थियो ।

तर, सरकारले आवेदन दिएकालाई लिऊ वा तिरको रणनीतिका साथ सम्झौताको प्रक्रिया अगाडि बढाएपछि रहँदै आएको समस्या समाधान भएको थियो । पछिल्लोपटक नदी प्रवाहमा आधारित आयोजनाको तीन हजार ५०० मेगावाटभन्दा बढी क्षमताका आयोजनासँग पिपिए गरिसकिएको र सोही आधारमा नै नयाँ सम्झौता गर्न नसकिने भन्दै प्राधिकरणले तत्कालका लागि सम्झौता स्थगित भएको जनाएको छ ।

सरकारले सात वर्षमा १७ हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने रणनीति अगाडि सारेको छ । तर सम्झौता नै हुँदैन भनेर बस्नु चाहीं गलत भएको स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था (इपान)का अध्यक्ष शैलेन्द्र गुरागाईले बताए । विद्युत् विकास विभागले सर्वेक्षण, उत्पादन तथा निर्माणको अनुमित लगातार दिइरहेको सन्दर्भमा प्राधिकरणले मात्रै विद्युत् खरिद सम्झौता रोक्दा त्यसबाट नकारात्मक प्रभाव पर्न सक्ने भन्दै सरोकार भएकाहरूले आपत्ति जनाएका छन् ।

प्राधिकरणकै प्रक्षेपणलाई आधार मान्ने हो भने पनि वर्षेनी १५ प्रतिशतका दरले ऊर्जाको माग बढ्दै गएको छ । सम्झौता गरिएकामध्ये हाल तीन हजार मेगावाट क्षमताका आयोजना निर्माणको विभिन्न चरणमा रहेका छन् । त्यसमा स्वतन्त्र ऊर्जा उद्यमीका आयोजना नै बढी छन् । सरकारले सामान्यरूपमा सहजीकरण गरे आगामी दुई वर्षभित्र ती सबै आयोजना सञ्चालनमा आउन सक्छन् । तर वन, जग्गा प्राप्ति र स्थानीयस्तरमा पैदा हुने अनावश्यक समस्याका कारण धेरैजसो आयोजना समस्यामा छन् ।

श्रोत: राजधानी दैनिक, २०१४/०६/१०

चिलिमेका दुई आयोजनालाई अनुमति

स्वदेशी लगानीमा नै जलविद्युत् आयोजना निर्माण गर्न सकिन्छ भन्ने धारणा स्थापित गराएको चिलिमे जलविद्युत् कम्पनीले ५८५ मेगावाट क्षमताका दुई परियोजनाको अनुमतिपत्र पाएको छ । विद्युत् विकास विभागले चिलिमे कम्पनीलाई गोरखामा आयोजनास्थल रहेको ४२० मेगावाट क्षमताको बूढीगण्डकी प्रोक र बझाङमा आयोजनास्थल रहेको सेती नदी तेस्रोको अध्ययन अनुमति दिएको हो । कम्पनीले हाल रसुवागढी, माथिल्लो सान्जेन, सान्जेन, मध्य भोटेकोशी जलविद्युत् आयोजना निर्माण गरिरहेको छ । ती आयोजना सन् २०१८ को डिसेम्बरसम्ममा निर्माण गरिने भएका छन् ।

रसुवागढी १११ मेगावाट, मध्य भोटेकोशी १०२ मेगावाट, माथिल्लो सान्जेन १४.८ मेगावाट र सान्जेन ४२ मेगावाट क्षमताका आयोजना हुन् । ती आयोजना सम्पन्न भएपछि कम्पनीले कुन आयोजना निर्माण गर्ने भन्नेबारेमा अन्यौलमा थियो । कम्पनीले निर्माण गरिरहेका र अध्ययन अनुमतिपत्र पाएका आयोजनाको कुल क्षमता ८५५ मेगावाट हुनेछ । शेयर बजारमा समेत चिलिमे जलविद्युत् कम्पनीको शेयर उच्चस्थानमा छ । नेपाल स्टक एक्चेन्जका अनुसार हाल चिलिमेको प्रतिकिता शेयर मूल्य ७९८ पुगेको छ ।

नागरिकलाई जलविद्युत् क्षेत्रमा लगानी गर्दा फाइदा हुन्छ भन्ने विश्वास दिलाउन सफल कम्पनीले विभागबाट अनुमतिपत्र पाएपछि अध्ययनको काम यही दर्शैलगत्तै शुरु गर्ने जनाएको छ । यस्तै १११ मेगावाटको र रसुवागढी, १०२ मेगावाटको मध्य भोटेकोशी, साढे ४२ मेगावाटको सान्जेन र १४.८ मेगावाटको माथिल्लो सान्जेन अहिले निर्माण भइरहेका छन् ।

विभागका महानिर्देशक नवीनराज सिंहले गत भदौ २६ मा बूढीगण्डकी प्रोक र गत असोज १ मा सेती नदीको अध्ययन अनुमतिपत्र कम्पनीलाई दिइएको जानकारी दिए । दर्शैलगत्तै यी दुई आयोजनाको अध्ययन शुरु गर्ने कम्पनीका प्रबन्ध निर्देशक दामोदरभक्त श्रेष्ठले बताए । उनले निर्माणाधीन आयोजना निर्माणको अन्तिम चरणमा पुग्न लागेको र नयाँ आयोजनाको समेत अध्ययन अनुमतिपत्र पाएपछि कम्पनीको बजार मूल्य समेत बढ्न जाने र शेयर बजारमा समेत सकारात्मक प्रभाव पर्ने विश्वास कम्पनीको छ । सरकारको बास्केटमा रहेका बूढीगण्डकी प्रोक र सेती नदी तेस्रो आयोजना पहिले आवेदन दिएको आधारमा विभागले कम्पनीलाई दिएको हो । कम्पनीका अनुसार बूढीगण्डकी नदी प्रवाहमा आधारित आयोजना हो भने सेती अर्धजलाशय (पिआरओआर) ढाँचाको परियोजना हो । ती आयोजना आगामी दुई वर्षभित्र अध्ययन शुरु गरेर निर्माण शुरु गर्ने लक्ष्य कम्पनीको छ । चिलिमे कम्पनीले ती आयोजनाका निर्माणका लागि फरकफरक कम्पनी स्थापना गर्नेछ ।

कम्पनीको प्रारम्भिक अध्ययनमा बूढीगण्डकी प्रोकको लागत ५० अर्ब र सेतीको रु २५ अर्ब लाग्ने अनुमान गरिएको छ । ती आयोजनामा नेपाल विद्युत् प्राधिकरण, चिलिमे कम्पनी, कर्मचारी सञ्चय कोष,

नागरिक लगानी कोष, बीमा संस्थान र अन्य विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाले लगानी गर्ने र सम्बन्धित जिल्ला र गाँउपालिका तथा प्रभावित क्षेत्रका नागरिकले समेत लगानी गर्ने छन् ।

श्रोत: राजधानी दैनिक, २०१४/०६/१०

जलविद्युत् आयोजना निर्माण

मुस्ताङको थासाङ गाउँपालिका-१ टुकुचेमा १३ दशमलव ६ मेगावाट क्षमताको थापाखोला जलविद्युत् आयोजना निर्माण भएको छ । आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् तिहारअघि नै केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जोड्ने तयारी भइरहेको छ । माउन्ट कैलाश इनर्जी प्रालिले आयोजनाको बाँध, सुरुङ, फोरवे, पेनस्टक, पावरहाउस निर्माण र उपकरण जडान सकिएपछि भदौको पहिलो सातादेखि परीक्षण उत्पादन सुरु गरेको हो ।

असोज अन्तिममा केन्द्रीय लाइनमा बिजुली जोड्ने तयारी गरेको आयोजनाका साइट म्यानेजर सुदीप खड्काले बताए । आयोजनाले उत्पादित विद्युत् केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जोड्न टुकुचेदेखि म्याग्दीको दानासम्म प्रसारण लाइन र दुईवटा सबस्टेसन बनाएको छ । चार वर्षमा आयोजना निर्माण पूरा भएको हो । बेनी-जोमसोम सडकको टुकुचे खण्डभन्दा करिब ५ सय मिटरभित्र आयोजनाको विद्युत्गृह छ । भौगोलिक रूपमा विकट क्षेत्रमा अवस्थित आयोजना २ अर्ब ५६ करोडको लागतमा निर्माण भएको प्रबन्ध निर्देशक खड्काले जानकारी दिए । भौगोलिक विकटता, प्राविधिक पक्ष परिवर्तन हुनु, भूकम्प र नाकाबन्दीका कारण अनुमान गरेभन्दा १२ करोड रुपैयाँ लागत बढेको कम्पनीले जनाएको छ ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/०६/१०

गेजुवा-बूढीगण्डकी सम्झौता खारेज गर्न निर्देशन

हचुवाका भरमा बिनाप्रतिस्पर्धा चीनको गेजुवा ग्रुपलाई बूढीगण्डकी आयोजना निर्माणको जिम्मा दिएको भन्दै संसद्को कृषि तथा जलस्रोत र अर्थ समितिले सम्झौता खारेज गर्न सरकारलाई निर्देशन दिएको छ । सोमबार बसेको दुवै समितिको संयुक्त बैठकपछि धादिङ र गोरखामा अवस्थित बूढीगण्डकी आयोजनाबारे गेजुवासँग भएको सम्झौता तत्काल खारेज गर्न निर्देशन दिएको हो । 'बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना सम्बन्धमा मन्त्रिपरिषद् र ऊर्जा मन्त्रालयबाट भएका निर्णय नेपालको प्रचलित नियम कानूनसम्म नदेखिएको, सार्वजनिक खरिद ऐनलाई उल्लंघन गरेको, खुला प्रतिस्पर्धा नगराएको र नेपालमा जलविद्युत् क्षेत्रमा असफल सावित चिनियाँ गेजुवा ग्रुप कम्पनीसँग हचुवाको भरमा समझदारी गरिएको कारण यो प्रक्रिया तत्काल खारेज गर्न निर्देशन दिने,' समितिको निर्णयमा भनिएको छ, 'ऊर्जा राज्यमन्त्रीबाट बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनाको नेपालले आफ्नै बजेटबाट निर्माण सकिने र अर्थ मन्त्रालयका तर्फबाट आयोजना सम्पन्न गर्न सक्ने गरी स्रोतको व्यवस्था गर्न सकिने अभिव्यक्ति आएको पृष्ठभूमिमा नेपाली जनताको सहभागिता र नेतृत्वमा यो आयोजना यथाशीघ्र निर्माण गर्ने गरी अगाडि बढाउन निर्देशन दिने ।' मुआब्जा वितरण कार्यलाई पनि निरन्तरता दिन सम्बन्धित पक्षलाई निर्देशन दिने पनि समितिले निर्णय गरेको छ । 'मुआब्जा वितरण कार्यलाई सहजता दिनका लागि उक्त क्षेत्रका नागरिकहरूलाई मुआब्जाको सट्टा सेयर लिनका लागि पनि आकर्षित गर्न सम्बन्धित पक्षको ध्यानाकर्षण गर्ने,' निर्देशनमा भनिएको छ । यसबारे दुई समितिले छुट्टाछुट्टै रूपमा अध्ययन गरिरहेका थिए । पछिल्लो समय अर्थ समितिले पनि बूढीगण्डकीबारे बैठकको आयोजना गर्ने तयारी गरेपछि सल्लाहले संयुक्त बैठकको आयोजना गरिएको कृषि तथा जलस्रोत समितिका सभापति मोहनप्रसाद बरालले बताए । 'सबैको सहमतिपछि संयुक्त रूपमै सम्झौता खारेजको निर्देशन दिएका हौं,' उनले भने ।

लामो समयको अध्ययन तथा छलफलपछि सम्झौता खारेजको निर्देशन दिइएको अर्थ समितिका सभापति प्रकाश ज्वालाले बताए । 'सम्झौता खारेजसँगै यसको निर्माणका प्रक्रियाहरू पनि तत्काल अघि बढाउन निर्देशन दिएका छौं,' उनले भने । बिनाप्रतिस्पर्धा गेजुवा ग्रुपलाई उक्त आयोजना दिएको भन्दै संसद्को सार्वजनिक लेखा समितिले पनि यसबारे अध्ययन गरिरहेको थियो । लेखा समितिले बिनाप्रतिस्पर्धा चीनको गेजुवा ग्रुपलाई दिनुका आधार र कारण उपलब्ध गराउन सरकारलाई निर्देशन गत साता दिएको छ । लेखा समितिले पनि यसबारे प्रधानमन्त्री, ऊर्जामन्त्री, नेपाल सरकारका मुख्य सचिव र ऊर्जा मन्त्रालयका सचिवलाई आमन्त्रण गरी बैठक गर्ने निर्णयसमेत गरेको छ । गेजुवा ग्रुपलाई इन्जिनियरिङ प्रोक्चुरमेन्ट कन्स्ट्रक्सन एन्ड फाइनान्स (ईपीसी एन्ड एफ) मोडलमा निर्माणको जिम्मा दिने निर्णय तत्कालीन प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल नेतृत्वको सरकारको अन्तिम मन्त्रिपरिषद्ले गरेको हो । मन्त्रिपरिषद्को उक्त निर्णयपछि गत जेठ २१ मा तत्कालीन ऊर्जामन्त्री जनार्दन शर्मा र कम्पनीबीच समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर (एमओयू) भइसकेको थियो । शेरबहादुर देउवा नेतृत्वको सरकारले पहिलेको मन्त्रिपरिषद्ले गरेको एमओयू यसबारेका निर्णयलाई सघाउँदै अनुमोदन गरिसकेको छ । यो आयोजना २ खर्ब ६० अर्ब रुपैयाँ लागत अनुमान गरिएको छ । ऊर्जा मन्त्रालयका अनुसार ०७२/७३ मा यो आयोजनाको विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन (डीपीआर) र टेन्डरका कागजात तयार भइसकेका थिए । तर, बिनाप्रतिस्पर्धा गेजुवा ग्रुपलाई उक्त आयोजना दिइएको हो ।

हाल गोरखामा कार्यालयका लागि आवश्यक जमिन खरिद गरी भवन निर्माण भई मुआब्जा वितरणका काम भइरहेको छ । डुबान क्षेत्रको ५८ हजार रोपनी जग्गा अधिग्रहणको कार्य भई आरुघाट, आरखेत, खहरे बजार क्षेत्रबाहेकका स्थानहरूको जग्गाको मूल्य निर्धारणसमेत भइरहेको जनाइएको छ । हालसम्म करिब ८ हजार रोपनी जग्गाको करिब ४ अर्ब ३६ करोड रुपैयाँ वितरण भइसकेको छ । यस आर्थिक वर्षका लागि १० अर्ब मुआब्जा वितरण गर्ने गरी बजेट विनियोजन भएको छ ।

यो आयोजना विकास समिति र विद्युत् उत्पादन कम्पनी मोडलमा अघि बढाउने तयारी थियो । गेजुवा ग्रुपलाई निर्माणको जिम्मा दिने आन्तरिक गृहकार्यअनुसार विकास समिति विघटन गरी विद्युत् उत्पादन कम्पनीको मोडलमा जाने निर्णय मन्त्रिपरिषद्ले गरेको थियो । पूर्वप्रधानमन्त्री बाबुराम भट्टराईको पालामा विकास समिति गठन भएको थियो । गत वैशाख ७ मा विकास समिति विघटन गरी सरकारले स्थापना गरेको विद्युत् उत्पादन कम्पनीबाट बूढीगण्डकी आयोजना निर्माणको तयारी भएको थियो । तर, लगत्तै सरकारले गेजुवा ग्रुपलाई निर्माणको जिम्मा दिने निर्णय गरेको हो ।

श्रोत: काठमाडौं, २०७४/०६/१०

खिम्ती २ मा बैंकको लगानी

रामेछापको रस्नालु र दोलखाको हावा र ठूलोपातलमा बन्ने ४८.८ मेगावाटको खिम्ती २ जलविद्युत् परियोजनामा सानिमा बैंकको अगुवाइमा लगानी सम्झौता भएको छ । परियोजनामा सानिमा, सिद्धार्थ, नबिल, जनता, एनआईसी एसिया, एनएमबी, बैंक अफ काठमाडौं, सिभिल, ग्लोबल र एनसीसी बैंकले ७५ प्रतिशत र पिपल्स इनर्जीले २५ प्रतिशत लगानी गर्ने विज्ञप्तिमा उल्लेख छ ।

कुमारी बैंकको नयाँ सफ्टवेयर

काठमाडौं (कास)– कुमारी बैंकले नयाँ कोर बैंकिङ सफ्टवेयर फिनाकल १० खरिद गर्ने भएको छ । बैंकले इन्फोसिस लिमिटेडसँग उक्त बैंकिङ सिस्टम सफ्टवेयर खरिद गर्ने सम्झौता गरेको विज्ञप्तिमा उल्लेख छ । कोर बैंकिङ सफ्टवेयर लागू भएपछि ग्राहकले गुणस्तरीय बैंकिङ सेवा पाउने जनाइएको छ ।

हिरोको विजेता घोषणा

काठमाडौं (कास)– नेपाल जनरल मार्केटिङले विजेता घोषणा गरेको छ । कम्पनीको 'यो दसें र तिहारमा भाग्य मनी भए' योजनाको बम्पर लक्की ड्रमा कुपन नं. ८६१ एसभीबीका नारायणदत्त भट्टले १ लाख रुपैयाँ प्राप्त गरेको विज्ञप्तिमा उल्लेख छ । यस योजनामा हिरो मोटरसाइकल तथा स्कुटर किन्ने ग्राहकले ६ हजार रुपैयाँ छुट, स्क्र्याच कार्डमार्फत १ हजारदेखि १ लाखसम्म र साप्ताहिक बम्पर लक्की ड्र उपहारमा एकजनाले १ लाख रुपैयाँ पाउने जनाइएको छ ।

साइबाबा र श्रीकृष्णलाई एनएस चिह्न

काठमाडौं (कास)– साइबाबा र श्रीकृष्ण ग्यासले नेपाल गुणस्तर चिह्न पाएका छन् । गुणस्तर तथा नापतौल विभागका अनुसार दुई कम्पनीले अन्तर्राष्ट्रियस्तरको मापदण्ड पूरा गरेकाले एनएस गुणस्तरको चिह्न दिइएको हो । दुवै उद्योग स्वचालित प्रान्टमा रूपान्तरण भइसकेका छन् । यसबाट सिलिन्डर सुरक्षित र पूर्ण तौलको ग्यारेन्टी भएको सञ्चालक राजेन्द्र डल्लाकोटीले बताए । एनएस चिह्नसँगै सुरक्षित रूपमा उपभोक्तको भान्सामा ग्यास पुर्याउने अभियानमा सहयोग पुगेको कम्पनीले जनाएको छ । पछिल्लो समय उद्योगी स्वयं सचेत भएर गुणस्तर चिह्न लिन थालेका हुन् । यी दुईसँगै गुणस्तर चिह्न लिने उद्योगको सख्या ४ पुगेको छ ।

पञ्चकन्या गुरपका अध्यक्ष सम्मानित

काठमाडौं (कास)– पञ्चकन्या गुरपका अध्यक्ष प्रेमबहादुर श्रेष्ठ सम्मानित भएका छन् । उनी न्यु बिज बिजिनेस कन्क्यभ एन्ड अवार्डले प्रदान गरेको लाइभटाइम एचिभमेन्ट इन बिजिनेस लिडरसिपबाट सम्मानित भएका हुन् । उद्यमशीलतामार्फत रोजगारी सिर्जना गरी राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा योगदान पुर्याउनमा उनको योगदान रहेको जारी विज्ञप्तिमा उल्लेख छ ।

मास्टर सेलेक्सन हवीस्की बजारमा

काठमाडौं (कास)– विजय डिस्टिलरीले ब्लेन्डेड माल्ट स्कच हिवस्की मास्टर सेलेक्सन बजारमा ल्याएको छ । डिस्टिलरीले रोएल नेपाल गल्फ क्लबको १००औं वार्षिकोत्सवको अवसरमा सार्वजनिक गरिएको विज्ञप्तिमा उल्लेख छ । मास्टर सेलेक्सन विस्की र मनमोहक बोतल तथा प्याकेजिङ उपलब्ध रहेको जनाइएको छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/०६/१०

बूढीगण्डकीको सम्झौता खारेज गर्न निर्देशन

संसदको कृषि तथा जलस्रोत र अर्थ समितिको सोमबार सिंहदरबारमा बसेको संयुक्त बैठकले २० जेठ २०७४ मा तत्कालीन सरकारले चिनियाँ कम्पनी चाइना गेजुवा गुरप कर्पोरेसन (सीजीजीसी) सँग गरेको सम्झौतालाई खारेज गर्न निर्देशन दिएको छ । बूढीगण्डकी चिनियाँ कम्पनीलाई गलत तरिकाले दिएको भन्दै आलोचना भइरहेको छ ।

तत्कालीन प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहालले राजीनामा दिइसकेपछि तत्कालीन ऊर्जामन्त्री जनार्दन शर्माले चिनियाँ कम्पनीसँग सम्झौता गरेका थिए । सम्झौता गलत भएको भन्दै संसदको कृषि र अर्थका साथै सार्वजनिक लेखा समितिमा सांसदहरूले आलोचनासमेत गरिरहेका छन् । यसबारे संसदको लेखा समितिले आगामी बैठकमा प्रधानमन्त्री, ऊर्जामन्त्री, मुख्यसचिव, ऊर्जा सचिवलगायतलाई बोलाउने निर्णय गरेको केही दिनपछि कृषि र अर्थ समितिले संयुक्त रूपमा बसेको बैठकले सम्झौता नै खारेज गर्न निर्देशन दिएको छ ।

पूर्वप्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीको चीन भ्रमणका क्रममा अघि बढेको, पूर्वप्रधानमन्त्री दाहालको पालामा सम्झौता भएको र अहिलेका प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाको पालामा मन्त्रिपरिषद्बाट अनुमोदन भएको बूढीगण्डकी सम्झौतामा प्रमुख दलका प्रमुख नेताहरू मौन रहेको आरोप लागिरहेको छ, तर संसदका विभिन्न समितिमा रहेका ती पार्टी निकटका सांसदहरू भने खुलेरै यसको विरोधमा छन् ।

सोमबारको कृषि तथा जलस्रोत र अर्थ समितिका केही सांसद तथा सार्वजनिक लेखा समितिका सांसदहरूको विचारलगायतलाई समेटेर कारोबारकर्मी भीम गौतमले गरेको कुराकानीको सार ः

स्वदेशी पुजीमै निर्माण सम्भव

मोहन बराल

सभापति, कृषि तथा जलस्रोत समिति

बूढीगण्डकी जलाशययुक्त आयोजना चिनियाँ कम्पनीलाई दिने निर्णयको पृष्ठभूमि हेर्ने हो भने सकारात्मक छैन । स्थानीय तहको चुनावको समय पारेर र सरोकारवालाहरूसँग व्यापक छलफल गरी चिनियाँ कम्पनीलाई दिइएको छ ।

हाम्रो समितिसँग पनि यसबारे खास छलफल गरिएको छैन । यो सम्झौता हचुवा तालकै देखियो । प्रधानमन्त्रीले राजीनामा दिइसकेपछि यो सम्झौता भएको छ । यसले अवाञ्छित तरिकाले सम्झौता भएको देखाएको छ । यदि यो आयोजना बनेन भने सरकारबाट जानेबित्तिकै पनि तत्तत् व्यक्तिलाई जिम्मेवार बनाउने अवस्था नरहेसम्म यस्तै भैरहन्छ । उनीहरूलाई जिम्मेवार बनाउनुपर्छ ।

जुन कम्पनीलाई दिइएको छ, त्यो कम्पनीले समयमा आयोजना नबनाएबापत आयोजनाको लागत र समय दोब्बर भएका उदाहरण हाम्रै देशमा छन् । साना आयोजनाको अवस्था त यस्तो छ । समयमै

आयोजना नबने के हुने भन्ने पनि छैन । जहाँसम्म समझदारीमा एक वर्षभित्र उसले गरेका अध्ययन र लागत सरकारलाई स्वीकार्य भयो भने गोजुवा कम्पनीलाई दिन सकिनेछ भनिएको छ ।

यो आयोजनाको विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन (डीपीआर) गरेर ड्याक वेल कम्पनीले जुन २ खर्ब ५९ अर्ब बराबरको लागत तय गरेको छ । लागतमा पनि अहिले दिएको कम्पनीले पुनर्विचार गर्न सकिने गरी सम्झौता गरिएको छ । जहाँ इन्जिनियरिङ, लागत, वित्तीय, खरिदलगायतका सबै अधिकार दिइएको छ । यो स्वच्छन्द मोडल हो । अहिले प्रतिस्पर्धाका आधारमा गर्न सकिने अवस्था रहेकोमा यसमा सर्वथा गडबड देखिएको छ ।

यसकारण आज (सोमबार) भएको कृषि तथा जलस्रोत र अर्थ समितिको बैठकले रोक्नुपर्छ भन्ने निर्णय गरेका हौं । दुवै समितिका कोही एक जना सदस्यले पनि यो मोडलबाट जान सकिन्छ भनेर चर्चा गर्नु भएन । यद्यपि हामीलाई के लागेको थियो भने ऊर्जाको विकास गर्नका लागि केही दुःख खपेर केही महँगो भए पनि कुनै आयोजनाहरू बढाउनुपर्छ, त्यसका लागि अवरोध शून्य अवस्थामा अगाडी बढाइदिऊँ भन्ने लागेको हो, तर विवादित आयोजनालाई एकाएक दिएपछि यसमा भएको समझदारी तत्काल खारेज गर्नुपर्छ भनेका थियौं ।

अब यसलाई प्रतिस्पर्धात्मक माध्यमबाट अघि बढाउनुपर्छ । यसका लागि वार्षिक रूपमा कति बजेट आवश्यक पर्छ, सरकारले निर्णय गरोस् । जनताको सहभागितामा बूढीगण्डकी बनाओस् । बैठकमा अर्थ मन्त्रालयलगायतका सरकारका प्रतिनिधिले बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनाका लागि आवश्यक लागतको ५० प्रतिशत बजेट व्यवस्था गर्न सकिने बताइरहेका छन् । बाँकी प्रतिशत निजी र सहकारी, स्थानीय बासिन्दालगायतबाट पनि जुटाउन सकिन्छ । स्वदेशी पुँजीमै बूढीगण्डकी निर्माण सम्भव छ । सैनिक कल्याणकारी कोष, सञ्चय कोषलगायतसँग पनि रकम छ । यसलाई पनि बूढीगण्डकी आयोजना निर्माणमा उपयोग गर्न सक्नुपर्छ ।

सबैसामु स्पष्ट पार्नुपर्छ

अमृतकुमार बोहोरा

सांसद

बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना स्वदेशी लगानीमा निर्माण गर्नुपर्छ । कृषि तथा जलस्रोत समितिले पटक-पटक बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना स्वदेशी लगानीमा बनाउनुपर्छ भनेर छलफल गरेको थियो । स्वदेशी पुँजीमै बनाउन सकिन्छ भन्ने आधारहरू पनि धेरै छन् । तर, एक्कासि विधि प्रक्रियालाई बिलकुलै ख्याल नगरीकन विदेशी कम्पनी दिइँदा किन र केका लागि दिइयो भन्ने प्रश्न उठेको छ । नेपालमा पृष्ठभूमि राम्रो नभएको र विभिन्न बेलामा कालोसूचीमा राखिएको विवादास्पद कम्पनीलाई किन दिइयो ? अझ राजीनामा दिइसकेको कामचलाउ सरकारले यसरी दिनु रहस्यमय नै छ । यो संसदीय समिति, संसद् मात्र होइन, सार्वजनिक क्षेत्रमा समेत गम्भीर रूपमा उठेको विषय हो ।

राजीनामा दिइसकेको कामचलाउ सरकारले जाने बेलामा के कारणले विवादास्पद कम्पनीलाई दिनुपर्ने अवस्था आयो, यसबारे स्पष्ट पार्नुपर्छ ।

ऊर्जा मन्त्रीले यसबारे सबैसामु स्पष्ट पार्नुपर्छ । प्रधानमन्त्रीले समेत बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनाको चिनियाँ कम्पनीलाई किन दिएको भनेर स्पष्ट रूपमा जानकारी दिनुपर्छ । १० लाखभन्दा बढी कारोबार गर्दा सार्वजनिक खरिद ऐनअन्तर्गत अघि बढ्नुपर्नेमा यति ठूलो परियोजना, २ खर्ब ५९ अर्बको आयोजनालाई प्रतिस्पर्धा नगराई किन दिइयो ? जाँदाजाँदैको सरकारले ऐन-कानून मिचेर किन गरियो ?

एक वर्षपछि दिइएको कम्पनीलाई मूल्यांकन गरेर मात्र आयोजना अघि बढाउने भन्ने जुन कुरा आएको छ, यसले पनि धेरै शंका निम्त्याइएको छ । जुन कम्पनीलाई दिइएको छ, त्यो कम्पनीको विगतको कुरा मात्र हेरिएको भए पनि धेरै थाहा हुन्थ्यो । त्यसकारण यो अति गम्भीर कुरा हो, यसले बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना निर्माणमा समेत शंका उब्जाएको छ ।

जुन सम्झौता भएको छ, यसलाई सच्याउनुपर्छ । जुन प्रक्रियालाई दिइएको छ, यसलाई रोक्नुपर्छ । सार्वजनिक रूपमा आह्वान गरेर प्रतिस्पर्धात्मक माध्यमबाट यो आयोजना निर्माण गर्नु जरूरी छ । मुआब्जा वितरणलाई पनि व्यवस्थित बनाउनुपर्छ । आयोजना छिटोभन्दा छिटो बनाउनुपर्छ । जुन ओगट्ने प्रवृत्ति छ, यसको अन्त्य गर्नुपर्छ । स्वदेशी लगानीमा आयोजना निर्माण गर्न सकिने भएकाले स्वदेशी लगानीमै बनाउनका लागि पहल गर्नुपर्छ ।

ठीक तरिकाले दिइएन

गगन थापा

सांसद एवं पूर्वसभापति, कृषि तथा जलस्रोत समिति

कृषि तथा जलस्रोत समितिको सभापतिका रूपमा काम गरिसकेको र बूढीगण्डकी जलाशययुक्त आयोजनाबारे आफ्नै छुट्टै धारणा पनि छ । बूढीगण्डकी जलाशययुक्त आयोजना स्वदेशी लगानीमै बनाउन सकिन्छ भनेर मैले यही विकास समितिको बैठकमा प्रस्तुतीकरण पनि गरेको थिएँ । इथियोपियामा जलविद्युत् निर्माण गरेको मोडलबारे अध्ययन गरेर त्यो मोडलमा आयोजना अघि बढाउन सकिन्छ कि भनेर प्रयास गरिएको थियो । टेलिफोनमा निश्चित रकम बढाएर त्यो जनताको सेयरका रूपमा लगानी गर्ने मोडल अघि बढाउन सकिन्छ भन्ने कुरा पनि सारिएको थियो । पेट्रोलमा कर लगाएर त्यसमार्फत पुँजी निर्माण गरी आयोजना अघि बढाउने तयारी पनि भएको छ । यो पनि सकारात्मक कुरा हो ।

जलविद्युत् क्षेत्रमा विदेशी लगानी आउनु हुँदैन भन्ने होइन । आउनुपर्छ तर कुन ठूला जलाशययुक्त आयोजना विदेशीलाई दिने, कुन स्वदेशीलाई दिने भन्ने स्पष्ट हुनुपर्छ । जुन अहिले प्रस्ताव गरिएको इपीसीएफ मोडल छ, त्यसमा जलविद्युत् आयोजना बनाउनु हुँदैन भन्ने पनि होइन । बनाउनुपर्छ भन्नेमा कसैको विमति छैन । अहिलेको प्रश्न भनेको बूढीगण्डकी कसरी दिइयो भन्ने हो । जसरी जाने अघिल्लो दिन पुष्पकमल दाहाल सरकारको पालामा सम्झौता गरियो, त्योभन्दा अघि तत्कालीन प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीले जाने बेलामा अर्थमन्त्रालयलाई पत्र नै लेखेर चिनियाँ कम्पनीसँग सम्झौता गर्न दबाव दिएका थिए ।

त्यो बेला हामीले थाहा पाएर प्रक्रिया अघि नबढाउन र तत्काल रोक्न भनेका पनि थियौं । जुन तरिकाले बूढीगण्डकी दिइयो, यो तरिका ठीक भएन । अहिले जुन कम्पनीलाई दिइएको छ, त्यो कम्पनीको विगतको भूमिका हेर्‍यो भने सबै दलका प्रमुखहरूलाई छुट्टाछुट्टै एक ठाउँमा ल्याउन सकेको देखिएको छ । सबैको अभूतपूर्व सहमति पनि देखिन्छ । आयोजना समयमै सम्पन्न गर्ने नियतका साथ सबै एक ठाउँमा आएको भए असल कुरा हुन्थ्यो । यहाँ त प्रतिपक्ष पनि कोही बोलेन । त्यो कम्पनीको सबैलाई एक ठाउँमा ल्याउन सक्ने क्षमता भएकाले यो बनाउने भन्दा पनि ओगट्ने नियतिले आएको जस्तो देखिन्छ । अहिलेको अवस्था हेर्दा यथास्थितिमा बन्न सक्दैन भन्ने देखिएको छ ।

हावादारी भरमा दिनु हुँदैनथ्यो

रामहरि खतिवडा

सांसद

राष्ट्रको समृद्धिका लागि राम्रो आयोजनाका रूपमा हेरिएको बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना जुन हचुवाको भरमा दिइयो, यो गलत तरिकाले दिइयो । यो समझदारी अवैधानिक पनि हो । यसमा राष्ट्रघात भएको छ । तत्कालीन प्रधानमन्त्रीले राजीनामा दिएपछि मन्त्रीले गएर सम्झौता गर्नु गलत छ । यसबारे मैले संसद्मा पनि आवाज उठाएको छु । यो औचित्यहीन र आधारहीन सम्झौतालाई खारेज गर्नुपर्छ । यस्तो ठूलो परियोजना हावादारी भरमा दिनु हुँदैनथ्यो । जुन कम्पनीले चमेलिया जलविद्युत् आयोजनाको लागत प्रतिमेगावाट ६० लाख रुपैयाँ लगेको छ । अरु आयोजना प्रतिमेगावाट १०-१२ करोडमा बनिरहेका बेला यति महँगो बनाउने कम्पनीलाई यति ठूलो परियोजनाको जिम्मेवारी दिनु गलत छ । सत्ता-प्रतिपक्ष जसले पनि राष्ट्रको समृद्धिलाई हेर्नुपर्‍यो नि ! चिनियाँ कम्पनीहरूद्वारा भैरहवा र पोखरा विमानस्थलमा समेत काम भइरहेको छैन । ठूला परियोजनाहरू अधिकांश यस्तै समस्यामा जेलिएका छन् ।

अझ बूढीगण्डकी आयोजना बनाउन त पेट्रोलमा प्रतिलिटर ५ रुपैयाँ कर लगाइएको छ । यसबाट पनि जलविद्युत् आयोजना निर्माणका लागि रकम संकलन हुन्छ । स्वदेशी लगानीमै आयोजना निर्माणको सम्भावना हुँदाहुँदै आयोजना बनाउन नसक्ने कुनै कम्पनीलाई दिनु हुँदैनथ्यो । अब यसलाई खारेज गरेर स्वदेशी लगानी बनाउनुपर्छ । स्वदेशी लगानीमा आयोजना निर्माण सम्भव छ ।

मन्त्रिपरिषद्ले समेत अनुमोदन गरिसकेको छ

दिनेशकुमार घिमिरे

निमित्त सचिव

ऊर्जा मन्त्रालय

२०७२ साल चैत ७ गतेदेखि १४ गतेसम्म तत्कालीन प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीको चीन भ्रमणका बेला भएको छलफलका आधारमा चिनियाँ कम्पनीलाई दिनका लागि प्रक्रिया अघि बढेको हो । कम्पनीले

आयोजनालाई इन्जिनियरिङ, खरिद, निर्माण र लगानी (इपीसीएफ) मोडलमा काम गर्ने इच्छा देखाएर ऊर्जा मन्त्रालयमा प्रस्तावसमेत गरेको थियो ।

त्यसपछि कम्पनीबारे बुझेर र उसले अन्तर्राष्ट्रिय प्रावधिक अनुभव र केही विदेशी वित्तीय निकायहरूले पनि लगानी गर्ने आशयपत्र दिएपछि यो प्रक्रिया अघि बढेको थियो । यसकै सार्वजनिक खरिद ऐनमा इपीसीएफ मोडलबारे उल्लेख नभएकाले यो मोडल तथा चिनियाँ कम्पनीसँग भएको छलफलका आधारमा तयार मस्यौदा मन्त्रपरिषद्मा पेस गरेकोमा २०७४ जेठ ९ गते मन्त्रपरिषद्ले सैद्धान्तिक स्वीकृतिसमेत दिएको थियो । त्यसपछि २०७४ जेठ २० गते चिनियाँ कम्पनीसँग सम्झौता भएको हो । यसलाई गत साउन ३१ गतेको मन्त्रपरिषद्ले समेत अनुमोदन गरिसकेको छ ।

ठूलो लगानी भएका कारण नेपाल सरकार आफैँले बनाउन नसक्ने अवस्था देखिएकाले यो मोडलमा समझदारी गर्नुपरेको हो । एक वर्षसम्म यो चिनियाँ कम्पनीले अध्ययन गरेर उसले तयार गरेको मोडलमा नेपाल सरकारलाई मान्य भएमा मात्र उसले आयोजनाको काम अगाडि बढाउन पाउँछ । उसले तयार गर्ने मोडलमा चित्त बुझेमा अनि आयोजना विकास सम्झौता हुन्छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०६/१०

चिलिमे कम्पनीले पायो ५८५ क्षमताका दुई आयोजनाको अनुमति

स्वदेशी लगानीमा नै जलविद्युत् आयोजना निर्माण गर्न सकिन्छ भन्ने धारणा स्थापित गराएको चिलिमे जलविद्युत् कम्पनीले ५ सय ८५ मेगावाट क्षमताका दुई परियोजनाको अनुमतिपत्र पाएको छ । विद्युत् विकास विभागले चिलिमे कम्पनीलाई गोरखामा आयोजनास्थल रहेको ४ सय २० मेगावाट क्षमताको बूढीगण्डकी प्रोक र बझाङमा आयोजनास्थल रहेको सेती नदी तेस्रोको अध्ययन अनुमति दिएको हो ।

कम्पनीले हाल रसुवागढी, माथिल्लो सान्जेन, सान्जेन, मध्य भोटेकोशी जलविद्युत् आयोजना निर्माण गरिरहेको छ । ती आयोजना सन् २०१८ को डिसेम्बरसम्ममा निर्माण गरिने भएका छन् । रसुवागढी १ सय ११ मेगावाट, मध्य भोटेकोशी १ सय २ मेगावाट, माथिल्लो सान्जेन १४ दशमलव ८ मेगावाट र सान्जेन ४२ मेगावाट क्षमताका आयोजना हुन् । ती आयोजना सम्पन्न भएपछि कम्पनीले कुन आयोजना निर्माण गर्ने भन्नेबारेमा अन्याैलमा थियो । कम्पनीले निर्माण गरिरहेका र अध्ययन अनुमतिपत्र पाएका आयोजनाको कुल क्षमता ८ सय ५५ मेगावाट हुनेछ । शेयर बजारमा समेत चिलिमे जलविद्युत् कम्पनीको शेयर उच्चस्थानमा छ । नेपाल स्टक एक्चेन्जका अनुसार हाल चिलिमेको प्रतिकिता शेयर मूल्य रु. ७ सय ९८ पुगेको छ ।

नागरिकलाई जलविद्युत् क्षेत्रमा लगानी गर्दा फाइदा हुन्छ भन्ने विश्वास दिलाउन सफल कम्पनीले विभागबाट अनुमतिपत्र पाएपछि अध्ययनको काम यही दशैँलगतै शुरु गर्ने बताएको छ । यस्तै १ सय ११ मेगावाटको र रसुवागढी, १ सय २ मेगावाटको मध्य भोटेकोशी, साढे ४२ मेगावाटको सान्जेन र १४ दशमलव ८ मेगावाटको माथिल्लो सान्जेन अहिले निर्माण भइरहेका छन् ।

विभागका महानिर्देशक नवीनराज सिंहले गत भदौ २६ गते बूढीगण्डकी प्रोक र गत असोज १ गते सेती नदीको अध्ययन अनुमतिपत्र कम्पनीलाई दिइएको जानकारी दिए । दशैँलगतै यी दुई आयोजनाको अध्ययन शुरु गर्ने कम्पनीका प्रबन्ध निर्देशक दामोदरभक्त श्रेष्ठले बताए । उनले निर्माणाधीन आयोजना निर्माणको अन्तिम चरणमा पुग्न लागेको र नयाँ आयोजनाको समेत अध्ययन अनुमतिपत्र पाएपछि कम्पनीको बजार मूल्य समेत बढ्न जाने र शेयर बजारमा समेत सकारात्मक प्रभाव पर्ने विश्वास कम्पनीको रहेको बताए ।

सरकारको बास्केटमा रहेका बूढीगण्डकी प्रोक र सेती नदी तेस्रो आयोजना पहिले आवेदन दिएको आधारमा विभागले कम्पनीलाई दिएको हो । कम्पनीका अनुसार बूढीगण्डकी नदी प्रवाहमा आधारित आयोजना हो भने सेती अर्धजलाशय(पिआरओआर) ढाँचाको परियोजना हो ।

ती आयोजना आगामी दुई वर्षभित्र अध्ययन शुरु गरेर निर्माण शुरु गर्ने लक्ष्य कम्पनीको छ । चिलिमे कम्पनीले ती आयोजनाका निर्माणका लागि फरकफरक कम्पनी स्थापना गर्नेछ । कम्पनीको प्रारम्भिक अध्ययनमा बूढीगण्डकी प्रोकको लागत रु. ५० अर्ब र सेतीको रु. २५ अर्ब लाग्ने अनुमान गरिएको छ । ती आयोजनामा नेपाल विद्युत् प्राधिकरण, चिलिमे कम्पनी, कर्मचारी सञ्चय कोष, नागरिक लगानी कोष, बीमा संस्थान र अन्य विभिन्न बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाले लगानी गर्ने र सम्बन्धित जिल्ला र गाँउपालिका तथा प्रभावित क्षेत्रका नागरिकले समेत लगानी गर्ने छन् । रासस

श्रोत: अभियान, २०७४/०६/१०

बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना : गेजुवासँगको एमओयू तत्काल खारेज गर्न निर्देशन

बहुप्रतीक्षित राष्ट्रिय गौरवको आयोजनामध्येको एक बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना निर्माणका लागि चीनको 'गेजुवा ग्रुप कम्पनी'सँग भएको समझदारी (एमओयू) तत्काल खारेज गर्न व्यवस्थापिका-संसद्को कृषि तथा जलस्रोत समितिले सरकारलाई निर्देशन दिएको छ । कृषि तथा जलस्रोत र अर्थ समितिको संयुक्त बैठकले गत जेठमा मन्त्रिपरिषद्ले गरेको निर्णय प्रचलित कानूनविपरीत भएको भन्दै तत्काल उक्त एमओयू खारेज गर्न सरकारलाई निर्देशन दिएको हो ।

१२ सय मेगावाटको उक्त आयोजना निर्माण नेपालकै स्रोतसाधन तथा लगानीबाट गर्ने भनिए पनि मन्त्रिपरिषद्को जेठ ९ गतेको बैठकले निर्माणका लागि गेजुवा कम्पनीसँग एमओयू गरेको थियो । समझदारी भएपछि सरकारी निर्णयको चौतर्फी आलोचना हुँदै आएका बेला समितिको बैठकले उक्त आयोजनासम्बन्धमा मन्त्रिपरिषद् र ऊर्जा मन्त्रालयबाट भएका निर्णय नेपालको प्रचलित नियम कानूनसम्मत नदेखिएको बताएको हो ।

समितिले सार्वजनिक खरीद ऐन उल्लङ्घन गरेको, खुला प्रतिस्पर्धा नगराएको र नेपालमा जलविद्युत् क्षेत्रमा असफल सावित भएको चिनियाँ गेजुवा ग्रुपसँग हचुवाका भरमा समझदारी गरिएकोलगायत कारण देखाएको छ । समितिले ऊर्जा राज्यमन्त्री र अर्थ मन्त्रालयले आयोजना सम्पन्न गर्न बजेट/स्रोतको व्यवस्था गर्न सकिने बताएको भन्दै नेपाली जनताको सहभागिता र नेतृत्वमा आयोजना अघि बढाउन सकिने ठहर गरेको छ ।

मुआब्जा वितरण कार्यलाई निरन्तरता दिँदै उक्त क्षेत्रका नागरिकलाई मुआब्जाको सट्टा शेयर लिन पनि आकर्षित गर्न समितिले सम्बन्धित पक्षको ध्यानाकर्षण गराएको छ । समितिका सभापति मोहन बरालले सरकारी-निजी-सहकारी अवधारणामा बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण कार्य अघि बढाउन आवश्यक भएको बताए ।

गेजुवा ग्रुप कम्पनीको छवि नेपाल तथा अन्तरराष्ट्रियस्तरमै राम्रो नभएको भन्दै समझदारी खारेजको माग सहभागी सभासदहरूले गरिरहेका बेला ऊर्जा मन्त्रालयका निमित्त सचिव दिनेश घिमिरेले भने आयोजना निर्माणका लागि ईपीसीएफ मोडलको नीति बनाउन आफ्नै संयोजकत्वमा समिति गठन भएको जानकारी दिए । उनले भने,

‘मौजुदा ऐन, सार्वजनिक खरीद ऐन र प्रचलित अन्य ऐनमा भने ईपीसीएफ मोडलका विषयमा कुनै कुरा छैन ।’ बैठकमा नेपाली काङ्ग्रेसका नेता तथा सभासद् गगन थापाले गेजुवा कम्पनीसँग आयोजना निर्माणका लागि सम्झौता हुनुभन्दा पनि नियतमा प्रश्न उठेको बताए । उनले भने, ‘आयोजना निर्माणका लागि इथियोपियाको मोडलमा प्रस्तुति भएको थियो, तर अहिले हेर्दा आयोजना बनाउनेभन्दा पनि ओगट्ने ध्येय देखिएको छ ।’

नेपालको अनुभवमा गेजुवा कम्पनी असफल सावित भइसकेको भन्दै सहभागी सभासदहरूले कम्पनीको मूल्याङ्कनविना नै बिना प्रतिस्पर्धा पुनः गेजुवालाई नै जिम्मा दिने विषय गलत भएकाले उक्त निर्णय सच्याउन आग्रह गरे । सभासद् अमृत बोहोराले सरकार गेजुवा कम्पनीको बचाउमा रहेको आरोप लगाए । सभासद् सीपी मैनाली, कमला पन्त, शेरबहादुर तामाङ, बहादुर सिंहलगायतले बैठकमा आआफ्ना धारणा राखेका थिए ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०६/१२

बूढीगण्डकी जलविद्युत् परियोजना अघि बढ्छ – ऊर्जामन्त्री

ऊर्जामन्त्री महेन्द्रबहादुर शाहीले बूढीगण्डकी जलविद्युत् परियोजनालाई अगाडि बढाइने बताएका छन् ।

राजधानीमा बुधवार आयोजित एक कार्यक्रममा मन्त्री शाहीले भने, “अदालतमा विचाराधीन रहेको मुद्दामा अहिले नै संसदीय समितिले हतार गरेर जुन किसिमको निर्णय गरेको छ, यो निकै हतारको निर्णय भयो । यसले राम्रो सन्देश जाँदैन । सरकारले काम अघि बढाउँछ, रोकिँदैन ।”

संसदको कृषि तथा जलस्रोत समितिले बूढीगण्डकी आयोजना निर्माणका लागि चिनियाँ कम्पनीसँग भएको सम्झौता तत्काल खारेज गर्न सरकारलाई निर्देशन दिएपछि ऊर्जामन्त्रीले त्यस्तो बताएका हुन् ।

पछिल्लो समय मुलुकमा शक्ति पृथकीकरणका सिद्धान्तविपरीत काम भइरहेको बताउँदै उनले भने, “संवैधानिक निकायमध्ये एकले अर्कोमाथि हस्तक्षेप गर्ने काम भइरहेको छ । यसले दीर्घकालमा नराम्रो प्रभाव पार्छ । मन्त्री शाहीले मुलुकमा भइरहेको विद्युत् चुहावट न्यून हुँदै गएको बताएका छन् ।

जलविद्युत् परियोजना ‘होल्ड’ गरेर राख्ने र पटकपटक म्याद थपेर बस्ने कम्पनीका बारेमा सरकारले अनुमतिपत्र खारेज गर्न सोच्नुपर्ने बेला आएको मन्त्री शाहीको भनाई छ ।

लमजुङको मिदिम खोलामा निर्माण भएको मिदिमखोला (करापु) जलविद्युत् आयोजनाले तिहारलगत्तै परीक्षण उत्पादन थाल्ने भएको छ । जडितक्षमता ३ मेगावाट रहेको उक्त आयोजनाको निर्माण कार्य लगभग सकिएको र हाल आयोजनाको सुरुङ, पेनस्टक पाइप र विद्युत्गृहको परीक्षण भइरहेको आयोजना प्रमुख आवासीय इन्जिनियर दीपबहादुर सिंहले बताए । ‘पहिलो चरणमा सुरुङ, पेनस्टक पाइप र सेटलिड बेसिनमा पानी पठाएर परीक्षण गरिरहेका छौं,’ उनले भने, ‘आयोजनाको पेनस्टक पाइप जडान भएको ठाउँमा र सुरुङमा चुहावट भए नभएको परीक्षण भइरहेको छ ।’

नाकाबन्दी र भूकम्पका कारण आयोजना निर्माण कार्य तोकिएभन्दा ८ महीना ढिलो सम्पन्न भएको प्रवर्द्धक कम्पनी युनियन हाइड्रोपावरले बताएको छ । आयोजनामा १ हजार १२१ दशमलव २४ मिटर लामो भूमिगत सुरुङ, ३४३ दशमलव ५ मिटर पेनस्टक पाइप र १५५ दशमलव ६ मिटर लामो कल्भर्ट निर्माण गरिएको सिभिल इन्जिनियर मुकुन्द झाले बताए । प्रवर्द्धक कम्पनीले आयोजनाको परीक्षण र प्रसारण लाइनको निर्माण कार्य एकसाथ अघि बढाइरहेको आयोजनाका जनसम्पर्क अधिकृत राजेन्द्र अधिकारीले जानकारी दिए । उनले भने, ‘प्रसारण लाइनको काम हाल ९० प्रतिशत सकियो, इलेक्ट्रो-मेकानिकलतर्फको केही काम बाँकी छ, यो दुवै कार्य सम्पन्न भएसँगै परीक्षण उत्पादन थालिहाल्ने तयारीमा छौं ।’

आयोजनाको विद्युत्गृह रहेको स्थान मध्यनेपाल-८ (करापु) पतरीबाट भोर्लेटारसम्मको ९ किमी लामो प्रसारण लाइन निर्माणको काम प्रवर्द्धक कम्पनी आफैले गरिरहेको छ । आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत्लाई भोर्लेटारबाट नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको ३३ केभी लाइनमार्फत दमौली पठाउने तयारी भइरहेको छ ।

प्रवर्द्धक कम्पनी युनियन हाइड्रोपावरले पश्चिम लमजुङको करापु र नाल्मा गाउँको सिमानामा यो आयोजना निर्माण गरेको हो । आयोजनाको शुरूको लागत रू. ६० करोड रहे पनि इन्धन अभाव, भूकम्प र मजदूर अभावका कारण लागत बढेर ७५ करोड रुपैयाँ पुगेको प्रमुख आवासीय इन्जिनियर दीपबहादुर सिंहले बताए ।

आयोजनाको प्रवर्द्धक कम्पनी र नेपाल विद्युत् प्राधिकरणबीच २०६७ माघमा विद्युत् खरीद विक्री सम्झौता (पीपीए) भएको थियो । साविकको करापु र नाल्मा गाविसको सिमानामा पर्ने लाङ्दी फेदीमा आयोजनाको बाँध बाँधिएको छ । पानीको बहावमा आधारित स्वदेशी लगानीको यो आयोजना र नेपाल विद्युत् प्राधिकरणबीच सुक्खायाममा ८ रुपैयाँ ४० पैसा र वर्षायाममा ४ रुपैयाँ ८० पैसा दिने गरी पीपीए सम्झौता भएको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०६/१७

१३.६ मेगावाटको थापाखोला आयोजनाको विद्युत् प्रसारण लाइनमा जोड्ने तयारी

मुस्ताङको थासाङ गाउँपालिका- १ टुकुचेमा १३.६ मेगावाट क्षमताको थापाखोला जलविद्युत् आयोजना निर्माण भएको छ । आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् तिहार अघिनै केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जोड्ने तयारी भइरहेको छ ।

माउण्ट कैलाश इनर्जी प्रालिले आयोजनाको बाँध, सुरुङ, फोरवे, पेनस्टक, पावरहाउस निर्माण र उपकरण जडान सकिएपछि भदौको पहिलो हप्तादेखि परीक्षण उत्पादन शुरु गरेको हो ।

असोज अन्तिममा केन्द्रीय लाइनमा बिजुली जोड्ने तयारी गरेको आयोजनाका साइट म्यानेजर सुदिप खड्काले बताए । आयोजनाले उत्पादित विद्युत् केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जोड्न टुकुचेदेखि म्याग्दीको दानासम्म प्रसारण लाइन र दुईओटा सव स्टेशन बनाएको छ । चार वर्षमा आयोजना निर्माण पूरा भएको हो । बेनी-जोमसोम सडकको टुकुचे खण्डभन्दा करीब पाँच सय मिटरभित्र आयोजनाको विद्युतगृह छ । आयोजना निर्माणस्थल भौगोलिक रूपमा विकट क्षेत्रमा अवस्थित छ । रू. दुई अर्ब ५६ करोडको लागतमा आयोजना निर्माण भएको प्रबन्ध निर्देशक खड्काले जानकारी दिए । भौगोलिक विकटता, प्राविधिक पक्ष परिवर्तन हुनु, भूकम्प, नाकाबन्दीका कारण अनुमान गरेको भन्दा रू. १२ करोड लागत बढेको कम्पनीले बताएको छ । रासस

श्रोत: उर्जा खबर, २०१४/०६/१७

विद्युत् आपूर्ति नियमित नहुँदा अढाइ करोड घाटा

विद्युत् प्राधिकरणको चरम लापरबाहीका कारण देशकै ठूलो उदयपुर सिमेन्ट उद्योगको नाफा एक साताको अढाइ करोडका दरले कमी आएको छ। उत्पादन र बिक्रीका हिसाबले उद्योग नाफामा गए पनि विद्युत् प्राधिकरणले नियमित बिजुली आपूर्ति नगर्दा एक सातामै दुई करोड ५० लाख रुपैयाँ आम्दानी घटेको हो।

गत आर्थिक वर्षमा २५ करोड रुपैयाँ आम्दानी गरेको उद्योगले यस वर्ष विद्युत् समस्याका कारण सोचेअनुरूप नाफा आर्जन गर्न सक्ने अवस्था नरहेको नायव महाप्रबन्धक तथा प्लान्ट महाशाखा प्रमुख नवलकिशोर साहले बताए।

विद्युत् आपूर्तिका कारण मुनाफामा कमी आए पनि उद्योगको बैंक मौज्जाद अहिले पनि पाँच करोड रुपैयाँभन्दा बढी रहेको साहले बताए। प्राधिकरणले उद्योगलाई २४ घण्टा विद्युत् आपूर्ति उपलब्ध गराउने आश्वासन दिए पनि दैनिक सरदर १५ घण्टाभन्दा बढी उपलब्ध गराउन नसक्दा मुनाफामा कमी आएको साहले बताए।

‘जब उद्योगले गति लिन्छ, त्यहीबेला दैनिक १० देखि १२ पटक लाइन कट्छ। यो दैनिक सरदर पाँच घण्टा हुन आउँछ’, उनले भने, ‘एक घण्टा लाइन जाँदा उद्योगलाई ६ लाख रुपैयाँ घाटा हुन्छ। यस्तो घाटा दैनिक २५ देखि ३० लाख रुपैयाँ छ।’

कहिले दुई मिनेटमै आउने र कहिले दुई घण्टासम्म पनि नआउने उनले बताए। साहले भने, ‘पछिल्लो समय नाफामा गएको उद्योग विद्युत्कै कारण घाटा हुने अवस्थामा पुगेको छ।’ दैनिक ६ सय ५० टन सिमेन्ट उत्पादन गर्दै आएको उद्योगले अहिले विद्युत् समस्याकै कारण चार सय टन मात्र उत्पादन गर्दै आएको उनको भनाइ छ।

२४ घण्टा बिजुली आउने हो भने दैनिक १६ हजार बोरा उत्पादन गर्ने उद्योगको क्षमता रहेको नायव महाप्रबन्धक साहले बताए। लाइनकै कारण उद्योग सरदर महिनामा २५ दिन चल्ने गरेको उनले बताए। बत्तीकै समस्याले सिमेन्ट उत्पादनको महत्वपूर्ण मेसिन मानिने ‘बिक्र’ बेला-बेलामा जाने गर्छ। बिक्रमा हिटिड र कुलिड हुँदा बिक्र खस्ने, फुट्ने र अन्य उपकरण जल्ने, टुटफुट हुने गर्छ। एकपटक बिक्र जाँदा बनाउन १५ दिन लाग्छ। १५ दिनसम्म उद्योग नचल्दा र बिगेको सामान फेर्दा उद्योगलाई झन्डै १० करोड घाटा हुने उद्योगका नायव महाप्रबन्धक तथा मर्मत तथा आपूर्ति महाशाखाका प्रमुख महेशप्रसाद काफ्लेले बताए।

विद्युत् नियमित हुँदा उत्पादन प्रतिघण्टा ३५ टन हुने उनको भनाइ छ। उनले भने, ‘यहीबेला सिमेन्टको माग छ, तर लाइनले गर्दा माग पूरा गर्ने सिमेन्ट उत्पादन गर्न सकिएको छैन।’ बजारमा दैनिक १५ हजार बोरा सिमेन्टको माग रहेको काफ्लेले बताए।

पटक-पटक विद्युत् काटिने समस्याले सिमेन्ट उत्पादन प्रभावित हुनुका साथै ठूला मेसिनमा समस्या आउने गरेको उनको भनाइ छ। लाइनका विषयमा लाहान सब स्टेसनको ०३३-५६०४०० नम्बरमा जानकारी लिन खोज्दा सबस्टेसन प्रमुखले फोन नै नउठाउने गरेको काफलेले गुनासो गरे।

पिक आवरमा चलाउने भन्दै २४ घण्टा विद्युत् उपलब्ध गराउने सर्तमा उद्योगले सामान्य ग्राहकभन्दा दोब्बर महशुल बुझाउने गरे पनि सर्तअनुसार काम नभएको उनले बताए। बेलुकी ५ देखि बिहान ६ बजेको समय 'पिक आवर' छ। यस्ता ग्राहकसँग प्राधिकरणले डेडिकेटेड फिडर भन्दै प्रतियुनिट १७ रुपैयाँ ५० पैसा लिने गर्छ। 'उद्योगले प्राधिकरणलाई मासिक तीन करोड २० लाख रुपैयाँ महशुल बुझाउँछ। तर विद्युत् नियमित हुन सकेको छैन', काफलेले भने।

२०४४ सालमा स्थापित उद्योग केही वर्ष राम्ररी सञ्चालनमा आए पनि त्यसपछि विभिन्न कारणले प्रभावकारी ढंगले चल्न सकेको छैन। मुलुकमा लोडसेडिङ सुरु भएपछि त्यसको मार उदयपुर सिमेन्टले खेप्दै आएको थियो।

विद्युत् आपूर्तिमा देखिएको समस्याबारे विद्युत् प्राधिकरणको उच्च तहमासमेत पटकपटक कुरा भएको तर समस्या समाधान नभएको साहले बताए। 'दुई वर्षयता कुनै दिन पनि २४ घण्टा विद्युत् आपूर्ति हुन सकेको छैन', नायव महाप्रबन्धक साहले भने, 'लोडसेडिङबाहेक विद्युत् आपूर्ति भइरहेको बेला प्रत्येक दुई घण्टाको अन्तरालमा लाइन जान्छ, यसरी जाने लाइन दैनिक पाँच घण्टा बढी हुन आउँछ।'

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०६/१८

१३.६ मेगावाट विद्युत राष्ट्रिय प्रणालीमा थपिदै

मुस्ताङको टुकुचेमा निर्माण सम्पन्न १३.६ मेगावाटको थापाखोला जलविद्युत आयोजनाको विद्युत राष्ट्रिय प्रणालीमा थपिने भएको छ । गत असोज १४ गतेबाट एउटा युनिटको परीक्षण उत्पादन सुरु गरिएकामा अबको एक साताभित्र अर्को युनिट सञ्चालन गरेर राष्ट्रिय प्रणालीमा जोड्न लागिएको हो ।

नेपाल विद्युत प्राधिकरणको प्राविधिक टोली आयोजना स्थल पुगेर अर्को युनिट सञ्चालन गरेपछि आयोजनाले पूर्ण क्षमतामा विद्युत उत्पादन गर्ने माउन्ट कैलाश इनर्जी प्रालिका अध्यक्ष भरत खड्काले बताए । खड्काका अनुसार अहिले एउटा युनिटबाट ६.८ मेगावाट विद्युत उत्पादन भइरहेको छ । उत्पादित विद्युत कोवाङ सबस्टेसनमा जोडिएको छ । अर्को युनिट सञ्चालन भएपछि म्याग्दीको दानासबस्टेसन पनि जोडिने उनले बताए । परीक्षण उत्पादन पूरा गरेर तिहारअघि नै व्यापारीक उत्पादन सुरु हुने कम्पनीले जनाएको छ । कोवाङ सबस्टेसनको बिजुली स्थानीय क्षेत्रमा वितरण भइरहेको छ । २ अर्ब ६० करोड रुपैयाँको लागतमा निर्माण सम्पन्न आयोजनाले वार्षिक ६९.३३ गिगावाट घन्टा विद्युत उत्पादन गर्नेछ ।

२ अर्ब ४५ करोड रुपैयाँ लागत अनुमान गरिएकामा भौगोलिक विकटता, भूकम्प, बन्द हडताल, नाकाबन्दी र कालीगण्डकीमा खसेको पहिरोले बाटो अवरुद्ध हुँदा आयोजना प्रभावित भई लागत बढेको खड्काले बताए ।

११ मेगावाटमा निर्माण सुरु भएको आयोजनाको क्षमता विस्तार गरेर १३.६ मेगावाट बनाइएको हो । २०६६ सालबाट सुरु आयोजना हिमाली क्षेत्रमा भएकाले बर्खा र हिउँद दुबै याममा जोखिमपूर्ण अवस्थामा काम गर्नुपर्दा निर्धारित तालिकाभन्दा बढी समय लागेको कम्पनीले जनाएको छ ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०६/१८

ढल्केबर सबस्टेसन निर्माणको ठेक्का सम्झौता रद्द

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले अन्ततः धनुषास्थित २ सय २० केभी ढल्केबर सबस्टेसन निर्माण कम्पनीसँगको ठेक्का सम्झौता रद्द गरेको छ । आग्रह, निर्देशन, प्रोत्साहन सबै गर्दा पनि चिनियाँ ठेकेदार कम्पनी सेन्ट्रल चाइना पावर ग्रिड (सिसिपिजी)ले काम नगरेपछि प्राधिकरणले दसैँअघि (६ असोजमा) ठेक्का रद्द गरेको प्राधिकरणका प्रवक्ता प्रबल अधिकारीले जानकारी दिए । साउनमै ९१ प्रतिशत काम सम्पन्न भएको सबस्टेशन ठेकेदार कम्पनीले निरन्तर निर्माण गरेको भए कात्तिकभित्रै सम्पन्न भइसक्ने थियो । प्राधिकरणले रणनीतिक महत्व दिएको र काम सम्पन्न भएको खण्डमा तत्काल फाइदा दिन सकिने भएकाले ढल्केबर सबस्टेसन उच्च प्राथमिकतामा छ ।

यसअघि गत साउनमा पनि ठेकेदार कम्पनीले विभिन्न कारण देखाएर नियोजित रूपमा सबस्टेसन निर्माण अलपत्र पारेको थियो । मुख्यतः भरतपुर-बर्दघाट प्रसारण लाइनको ठेकेदारसमेत रहेको सिसिपिजीले काम नगरेपछि प्राधिकरणले ठेक्का तोडेर बैंक ग्यारेन्टी जफत गरेपछि आक्रोशित बनेको कम्पनीले प्राधिकरणलाई धम्क्याउँदै ढल्केबर सबस्टेसनको काम रोकेको थियो । त्यही वेलादेखि तोडिएको ठेक्का नउल्ट्याएसम्म काम नगर्ने अडानमा सिसिपिजी थियो । सबस्टेसन नबनेमा पूर्वाधार अभावमा ढल्केबर-मुजफ्फरपुर क्रस बोर्डर प्रसारण लाइनमार्फत थप विद्युत् ल्याउन नसकिने बाध्यतालाई उसले आफ्नो स्वार्थमा प्रयोग गर्न खोजिरहेको थियो । त्यसवेला प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले सिसिपिजीले भरतपुर-बर्दघाट प्रसारण लाइनको ठेक्का फेरि पाउन ढल्केबर सबस्टेसनको कामलाई सौदाबाजी गर्ने साधन बनाइरहेको बताएका थिए ।

मन्त्रीको निर्देशनले काम गरेन

साउनमा केही समय रोकिएर पुनः काम सुरु गरेको ठेकेदार कम्पनीलाई ऊर्जामन्त्री महेन्द्रबहादुर शाहीले अक्टोबरभित्रै काम सक्न निर्देशन दिएका थिए । सबस्टेसन निर्माणको जिम्मा लिएको चिनियाँ निर्माण कम्पनी सिसिपिजीले रकम भुक्तानीमा समस्या भएको कारण देखाउँदै केही दिन काम रोकेको थियो । तर, मन्त्रालय र विद्युत् प्राधिकरणले ठेक्का तोड्ने दबाव दिएपछि कम्पनीले पुनः काम सुरु गरेको थियो ।

किन महत्वपूर्ण छ ढल्केबर सबस्टेसन ?

ढल्केबर सबस्टेसन भारतबाट थप बिजुली आयात गर्ने महत्वपूर्ण पूर्वाधार हो । मुजफ्फरपुर-ढल्केबर अन्तरदेशीय प्रसारण लाइनबाट अहिले ढल्केबर हुँदै १ सय मेगावाट बिजुली आयात भइरहेको छ । गत हिउँदमा भने यो प्रसारण लाइनबाट १ सय ४५ मेगावाटसम्म बिजुली आयात भएको थियो । आगामी अक्टोबरसम्म सबस्टेसन निर्माण सकेर २ सय मेगावाट बिजुली भारतबाट आयात गर्ने प्राधिकरणको योजना थियो ।

भारतको मुजफ्फरपुरबाट जोडिएको ४ सय केभी क्षमताको अन्तरदेशीय प्रसारण प्रणाली र त्यसैगरी ढल्केबरबाट खिम्तीसम्म जोडिने अर्को २ सय २० केभीको प्रसारण प्रणाली पनि यही सबस्टेसनमा जोड्ने योजना छ । ०७२ भित्रै सम्पन्न गर्नुपर्ने ढल्केबर सबस्टेसन निर्माण कम्पनी र प्राधिकरणको तत्कालीन उच्च नेतृत्वको लापरबाहीका कारण तोकिएको समयमा पूरा हुन सकेको थिएन ।

कामको प्रगति

ठेक्का सम्झौता रद्द गर्नुअघिसम्म निर्माण कम्पनीले सिभिल इन्जिनियरिङको काम ९१ प्रतिशत सकेको छ । इलेक्ट्रिकल इक्विपमेन्ट इन्स्टलमेन्टको काम पनि ९१ प्रतिशत नै सम्पन्न गरेको छ । निर्माण कम्पनीले कन्ट्रोल रुमको कामलाई पनि अगाडि बढाएको थियो । त्यसमा जडान हुने उपकरण तथा सञ्चालनको काम गर्न भने बाँकी छ । त्यस्तै, अर्थवायरको जडान तथा आयोजनास्थलमा आन्तरिक सडकको निर्माण पनि बाँकी छ ।

भरतपुर-बर्दघाट ठेक्का तोडिएपछि विवाद

चिनियाँ निर्माण कम्पनी सिमिपिजीले नै भरतपुर-बर्दघाट २ सय २० केभी प्रसारण लाइनको काम पनि गरिरहेको थियो । तर, समयमा काम नसकेको भन्दै विद्युत् प्राधिकरणले ठेक्का तोडेपछि सिमिपिजीले ढल्केबर सबस्टेसनको कामसमेत रोकेको थियो । सिमिपिजीले सन् २०१० को डिसेम्बरमा सुरु गरेको यो आयोजनाको निर्माण सन् २०१३ भित्र सम्पन्न गर्ने भनेको थियो । तर, ७५ किलोमिटरको यो प्रसारण लाइनमा करिब २ सय ४० वटा टावर निर्माण गर्नुपर्नेमा ठेक्का तोडिँदासम्ममा ७० वटा मात्रै टावर निर्माण गरिएका थिए । ठेक्का तोडिएपछि निर्माण कम्पनी अदालत गएको छ । यद्यपि, प्राधिकरणले कम्पनीले राखेको धरौटीबापतको ३० करोड रुपैयाँ जफत गरिसकेको छ ।

के हुन्छ ठेक्का रद्दको प्रभाव ?

चिनियाँ ठेकेदार कम्पनीसँग ठेक्का सम्झौता रद्द गरेपछि यही हिउँददेखि ढल्केबर सबस्टेसन प्रयोग गरेर थप ५५ मेगावाट विद्युत् भारतबाट ल्याउने प्राधिकरणको योजना पूरा नहुने भएको छ । सम्झौता रद्दपछि अहिलेसम्म भएका कामको मूल्यांकनको प्रक्रिया अघि बढेको छ । प्राधिकरणले उक्त काम केही दिनमै थालिने जानकारी दिएको छ । त्यसपछि बाँकी कामका लागि नयाँ ठेक्का सम्झौता गरिनेछ । सबै प्रक्रिया पूरा गर्न समय लाग्ने भएकाले यही हिउँदमा सबस्टेसन निर्माण पूरा नहुन सक्छ । अहिले सोही सबस्टेसन प्रयोग गरेर १ सय मेगावाट विद्युत् भारतबाट ल्याइएको छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/०६/१८

अरुण तेस्रो शिलान्यास हुँदै

भीम गौतम

मुलुकको जलविद्युत् इतिहासकै सर्वाधिक विवादित र राजनीतिक कोपभाजनमा परेको अरुण तेस्रो जलविद्युत् आयोजना अन्ततः निर्माण सुरु हुने भएको छ । भारतीय लगानीमा निर्माण हुने सबैभन्दा ठूलो यो परियोजनाको जडित क्षमता ९ सय मेगावाट रहनेछ । आयोजना निर्माणको शिलान्यास प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवा र भारतीय समकक्षी नरेन्द्र मोदीले गर्ने कार्यक्रम तय भएको छ ।

भारतीय सरकारी कम्पनी सतलज जलविद्युत् निगम (एसजेबीएन)को लगानी रहेको कम्पनी एसजेबीएन अरुण तेस्रो हाइड्रोपावर डेभलपमेन्ट कम्पनीद्वारा निर्माण हुने अरुण तेस्रोको शिलान्यास दुवै मुलुकका प्रधानमन्त्रीबाट हुने पक्कापक्की भएको आयोजना स्रोतले जनाएको छ ।

२०४३ सालदेखि निर्माण प्रक्रिया सुरु भए पनि २०५१ कात्तिकमा तत्कालीन एमाले महासचिव माधवकुमार नेपालले विवादित आयोजना भन्दै रद्द गर्न विश्व बैकलाई पत्र लेखेपछि विकसित अन्योलका कारण बैकले २०५२ असारमा अरुण तेस्रोबाट हात झिकेको थियो । अरुण तेस्रोबाट हात झिक्नुलाई नेपालको जलविद्युत् विकासका लागि दुःखद घटनाको रूपमा लिइन्छ ।

यही परियोजना ९ वर्षअघि अर्थात् सन् २००८ मा सतलज कम्पनीले विश्वस्तरीय प्रतिस्पर्धामार्फत अरुण तेस्रोको अनुमतिपत्र लिएको थियो भने सन् २०१४ मा आयोजना विकास सम्झौता (पीडीए) भएको थियो । आयोजना निर्माणका लागि सरकारले उपलब्ध गराउने वन क्षेत्र गत भदौ पहिलो साता वन मन्त्रालयले जग्गा उपलब्ध गराएपछि आगामी मंसिरदेखि निर्माण सुरु गर्ने लक्ष्य राखेको आयोजनाको शिलान्याश ढिलो गरी बल्ल हुन लागेको हो ।

आयोजनाको शिलान्यासका लागि भारतीय प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदी आउने निश्चित भएको छ तर मिति तय भइसकेको छैन । सरकारले आगामी असोज २८, २९ र ३० का लागि भारतीय प्रधानमन्त्री मोदीलाई नेपाल भ्रमणको प्रस्ताव गरिसकेको छ । प्रधानमन्त्री देउवाका परराष्ट्र सल्लाहकार दिनेश भट्टराईले अरुण तेस्रोको शिलान्यासका लागि भारतीय प्रधानमन्त्री आउने भएपनि मिति तय हुन बाँकी रहेको बताए ।

“भदौमा भएको प्रधानमन्त्री देउवाको भारत भ्रमणको क्रममा भारतीय प्रधानमन्त्री मोदीलाई शिलान्यासका लागि औपचारिक रूपमा निमन्त्रणा गरिएको छ,” उनले भने, “त्यही निमन्त्रणाको बखत उहाँ आउने सुनिश्चित भए पनि मिति भने अझै निश्चित भइसकेको छैन ।” यस्तै, सतलज कम्पनीका नेपाल प्रतिनिधि हरिराम सुवेदीले पनि परराष्ट्र मन्त्रालयमार्फत यसका लागि पहल भइरहेको र समय निश्चित भइसकेको बताए ।

प्रधानमन्त्री मोदी प्रस्तावित मितिमा नेपाल भ्रमण आएमा १६ अक्टोबर अर्थात् ३० असोजमा आयोजना शिलान्यास गर्ने तालिका तय गरिएको छ । भ्रमणकै क्रममा मोदीले धार्मिक स्थलहरू मुक्तिनाथ, जनकपुर र लुम्बिनी भ्रमण गर्ने कार्यक्रम तालिका समेत तय गरिएको छ ।

छिमेकी राष्ट्र भारतका दुई कम्पनी सतलजले अरुण तेस्रो र जीएमआरले ९ सय मेगावाटकै माथिल्लो कर्णाली जलविद्युत् आयोजना निर्माण गरिरहेकोमा विदेशी लगानीकर्ताले भने यी दुई आयोजनाको निर्माणलाई चासोका साथ हेरिरहेका छन् । नेपालमा लगानी गर्न चाहेर पर्ख र हेर रणनीतिमा रहेका ठूला लगानीकर्ताका लागि अरुण तेस्रोको शिलान्याशले सकारात्मक सन्देश जाने अपेक्षा गरिएको छ । १ खर्ब ४ अर्ब कुल लागत अनुमान गरिएको आयोजनाको लागि वित्तीय व्यवस्थापन भइसकेको छ । भारतीय सरकारी कम्पनीद्वारा निर्माणाधीन सो आयोजना निर्माणका लागि भारत सरकारले ९१ अर्ब रूपैयाँ बजेट उपलब्ध गराइएको छ । पीडीएअनुसार भारत निर्यात हुने आयोजना निर्माण भएपछि नेपालले २१.९ प्रतिशत निःशुल्क ऊर्जा पाउनेछ । यो आयोजना बनेपछि नेपालले निःशुल्क बिजुलीसँगै करलगायतबाट २५ वर्षमा ३ खर्ब ४८ अर्ब रूपैयाँ लाभ पाउने लगानी बोर्डले जनाएको छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/०६/१८

सबस्टेसन निर्माणमा अन्यौल

भारतबाट विद्युत् आयातका लागि महत्वपूर्ण मानिएको ढल्केबरसहित तीन सबस्टेसनको निर्माणका लागि चिनियाँ कम्पनीसँग भएको ठेक्का तोडेपछि निर्माणमा अन्यौल बढेको छ ।

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले ठेकेदार चिनियाँ कम्पनी सेन्ट्रल चाइना पावर ग्रिड (सीसीपीजी) सँग २ सय २० केभीका ढल्केबर, हेटौंडा र इनरुवा सबस्टेसन निर्माणको लागि भएको ठेक्का तोडेपछि निर्माणमा अन्यौल बढेको हो । समयमै काम नगरी अनावश्यक शर्त ल्याएर ढिलाइ गरेपछि भदौ अन्तिम साता प्राधिकरण कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले चिनियाँ कम्पनीसँगको सम्झौता तोड्ने निर्णय गरेका थिए ।

ठेक्का तोडिएसँगै चिनियाँ कम्पनीले राखेको धरौटी र विद्युत प्राधिकरणले दिएको ९ करोड ८५ लाखसमेत जफत गरिएको नेपाल-भारत विद्युत प्रसारण तथा व्यापार आयोजना प्रमुख राधेशरण महतोले जानकारी दिए । “समयमै काम गर्न नसकेपछि र काममा ढिलाइ गर्दै गएपछि सम्झौता तोडिएको हो ।” उनले भने । तुरुन्तै निर्माण गर्नुपर्ने सबस्टेसनको ठेक्का तोडिएपछि अब कसरी अघि बढ्ने भन्ने टुंगो लागिसकेको छैन । पुनः टेन्डर आह्वान गरेर सबस्टेसनको काम अघि बढाउँदा लामो प्रकृया पूरा गर्नुपर्ने भएकाले यसबारे प्राधिकरणभित्र छलफल अघि बढेको छ ।

आगामी मंसिरभित्र निर्माण सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको ढल्केबर सबस्टेसन निर्माण नहुने भएपछि भारतबाट थप बिजुली ल्याउन समस्या देखिएको छ । हाल एक सय केभीका दुई अस्थायी ट्रान्सफर्मर राखेर १ सय ४५ मेगावाटसम्म विद्युत् आयात गरेकामा मंसिरसम्म सबस्टेसन चार्ज गरेर भारतबाट २ सय ५० मेगावाटसम्म ल्याउने योजना प्राधिकरणको थियो ।

सरकारले विशेष निर्णय गरेर छोटो समयमा ठेक्का दिने प्रकृया अघि बढाउनुपर्ने तर्क प्राधिकरणका अधिकारीहरूको छ । “छोटो समयमा पहिला ठेक्कामा सहभागी भएका कम्पनीलाई त्यो बेलाको निर्णय र सम्पन्न भएको कामको भुक्तानी कटाएर ठेक्का दिन सकिने, राम्रा कम्पनीहरू आह्वान गरेर पनि ठेक्का दिने लगायतका केही विकल्पहरू छन् ।”

—प्राधिकरणका एक अधिकारीले भने— “प्राधिकरणस्तरबाट यस्तो निर्णय हुन सक्दैन, सरकारले यसमा विशेष निर्णय गर्नुपर्छ, नत्र भारतबाट थप बिजुली ल्याउन समस्या पर्छ, यसले हिउँदमा लोडसेडिङमुक्त अभियानलाई निरन्तरता दिने प्राधिकरणको योजना असफल बनाउन सक्छ ।”

प्राधिकरणका एक अधिकारीका अनुसार, चिनियाँ कम्पनीले ढल्केबर सबस्टेसन समयमै बनाउने तर अन्य दुई सबस्टेसनबाट हात झिक्ने लगायतका अनावश्यक शर्त राखेपछि र निर्माण ढिलाइ गरेपछि ठेक्का तोडिएको हो ।

अघिल्लो वर्षको भदौमा तत्कालीन ऊर्जा मन्त्री जर्नादन शर्माले चिनिया कम्पनीलाई मंसिरभित्र सम्पन्न गर्ने सम्झौतामा हस्ताक्षर गरे पनि हालसम्म निर्माण सम्पन्न भएको छैन । ढल्केबर सबस्टेसन निर्माणको कार्य ९० प्रतिशत पूरा भएको छ भने अन्य दुई सबस्टेसनको प्रगति धेरै कम छ ।

श्रोत: काब्लिपुर, २०७४/०६/१८

कुलेखानी तेस्रोको विद्युत माघबाट उत्पादन

प्रताप विष्ट

मकवानपुरको भैंसेस्थित सानुटारमा निर्माणाधीन कुलेखानी तेस्रो जलविद्युत् आयोजनाको विद्युत् माघको पहिलो साताबाट उत्पादन हुने भएको छ । माघ ४ गतेसम्म विद्युत् उत्पादन गर्ने योजनासाथ आयोजनाले निर्माणको काम सूक्ष्म किसिमले अध्ययन गरेर समयावधि तोकेको हो । पाँचौँ पटक ठेकेदारको म्याद थप्दा साउन महिनामा काम सम्पन्न गरी विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य थियो । विद्युत्गृह निर्माणको ठेक्का पाएको 'जेजियाड जिल्लुन' चिनियाँ कम्पनीको ढिलासुस्तीले साउन महिनामा विद्युत् उत्पादन हुन सकेन । ६ महिनाभित्र उत्पादन गर्ने योजनासाथ सिभिल वर्कको काम पाएको कम्पनी सिनो हाइड्रोको ६ महिना म्याद थप गर्न आयोजना प्रमुख सुभाषकुमार मिश्रले प्राधिकरणसँग अनुरोध गरेका छन् ।

प्राधिकरण सञ्चालक समिति बैठक नबसेकाले म्याद थपको निर्णय हुन सकेको छैन । 'सिभिल वर्कको ठेक्का लिएको सिनो हाइड्रोको मात्र म्याद थप गर्न मिल्छ,' आयोजना प्रमुख मिश्रले भने, 'इलेक्ट्रोमेकानिकलको ठेक्का लिएको कम्पनीको म्याद थप्न मिल्दैन ।' इलेक्ट्रोमेकानिकलको ठेक्का चीनको जेजियाड कम्पनीले लिएको छ ।

चीनबाट अधिकांश सामान आइसकेका छन् । कम्पनीले विद्युत्गृहमा स्वीचयार्डको निर्माण गरिरहेको छ । जेनेरेटर र टाइन जडान कार्य पनि भइरहेको छ । विद्युत् प्रसारण लाइनका तीनवटा टावर निर्माण गर्नुपर्नेमा २ वटा अन्तिम चरणमा पुगेका छन् । सिभिल वर्कको ठेक्का पाएको सिनो हाइड्रोले विद्युत्गृहभित्रको पहुँच मार्ग र टेलरेसको निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा पुर्याएको छ । आयोजना प्रमुख मिश्रका अनुसार इलेक्ट्रोमेकानिकलको काम ८० प्रतिशतभन्दा बढी सम्पन्न भइसकेको छ । सिभिल वर्कको काम साढे ९८ प्रतिशत सम्पन्न भइसकेको छ । इलेक्ट्रोमेकानिकलको ढिलासुस्तीले सिभिल वर्कको काम प्रभावित हुन गएको हो । विद्युत् प्राधिकरणसँग सिनो हाइड्रो कम्पनीले थप रकम माग गरेको छ ।

कम्पनीका कारणले ढिलासुस्ती नभएकाले प्राधिकरणले क्षतिपूर्तिस्वरूप रकम उपलब्ध गराउनुपर्ने माग गर्दै आएको छ । स्वदेशी लगानीमा निर्माणाधीन कुलेखानी तेस्रो आयोजनाको निर्माण कार्य करिब ८५ प्रतिशत सकिएको छ । निर्माण कार्य ढिला भएकाले आयोजनाको लगानी पनि बढ्दै गएको छ । ५ अर्बभन्दा बढी रकम खर्च हुने अनुमान गरिएको छ । २०६४ चैतदेखि काम सुरु गरिएको आयोजना २०६८ सालमा सम्पन्न गर्ने गरी सम्झौता गरिएको थियो ।

पटक/पटकको म्याद थपसँगै लागत पनि झन्डै २ अर्ब बढ्ने अनुमान गरिएको छ । निर्माण लागत २ अर्ब ४३ करोड अर्थात् प्रतिमेगावाट १७ करोड ३६ लाख रुपैयाँ थियो । अहिले बढेर ४ अर्ब ६३ करोड अर्थात् प्रतिमेगावाट ३१ करोड रुपैयाँ पुगेको छ । ४४ महिनामा काम सम्पन्न गर्ने लक्ष्य लिएर सुरु गरिएको

आयोजना ८८ महिना वित्तिसक्दा पनि सम्पन्न हुन सकेको छैन । कुलेखानी तेस्रो १४ मेगावाट जलाशय बनाउन नपर्ने 'क्यास्केड प्रोजेक्ट' हो ।

तोकिएको समयमा निर्माण कार्य सम्पन्न नभएकाले आयोजनाको लागत बढेको छ । वार्षिक सरदर ४० दशमलव ६५ मेगावाट आवर विद्युत् उत्पादन गर्ने क्षमता रहेको छ ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०६/१९

कुलेखानी तेस्रोबाट विद्युत् उत्पादन हुँदै

सुदीप सिवाकोटी

२०६४ चैतबाट निर्माण सुरु गरेको कुलेखानी तेस्रो जलविद्युत् आयोजनाले करिब १० वर्षपछि निर्माण सम्पन्न गरेर माघ २०७४ बाट विद्युत् उत्पादन थाल्ने भएको छ । मकवानपुरको भैँसेस्थित सानुटारमा निर्माणाधीन आयोजनाको विद्युत् माघको पहिलो साताबाट उत्पादन हुने भएको हो । ४ माघसम्म विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखेर काम अघि बढाइरहेको आयोजनाले निर्माणको काम अवलोकन गरेर समयसीमा तोकेको हो ।

आयोजनाको सिभिल इन्जिनियरिङको काम सिनो हाइड्रो र हाइड्रोमेकानिकल तथा इलेक्ट्रोमेकानिकल ठेक्काको काम 'झेजियाड जियालिन'ले गरिरहेका छन् । साउन महिनामा काम सम्पन्न गरेर विद्युत् उत्पादन गर्ने उद्देश्यका साथ दुवै ठेकेदारको म्याद पाँचौँपटक थपिएको थियो । तर, पनि काम सम्पन्न हुन नसकेपछि तत्कालीन प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल प्रचण्डले निरीक्षण गरेर तत्काल तीब्र गतिमा काम गर्न निर्देशन दिएका थिए । त्यसपछि मात्रै निर्माणले तीब्रता पाएको थियो । विद्युत्गृह निर्माणको ठेक्का पाएको 'झेजियाड जियालिन'ले नामक चिनियाँ कम्पनीको ढिलासुस्तीले साउन महिनामा विद्युत् उत्पादन हुन नसकेको हो ।

दुवै कम्पनीको म्याद सकिएकाले अन्तिमपटक म्याद थप गर्न आयोजनाले अनुरोध गरेअनुसार ६ महिना म्याद थपेर माघमा विद्युत् उत्पादन सुरु हुनेछ । ६ महिनाभित्र उत्पादन गर्ने योजनासाथ सिभिल वर्कको काम पाएको कम्पनी सिनो हाइड्रोको म्याद थप गर्न आयोजना प्रमुख सुभाषकुमार मिश्रले प्राधिकरणसँग अनुरोध गरेका छन् । प्राधिकरण सञ्चालक समिति बैठक नबसेकाले म्याद थपको निर्णय हुन सकेको छैन । 'सिभिल वर्कको ठेक्का लिएको सिनो हाइड्रोको मात्र म्याद थप गर्न मिल्छ,' आयोजना प्रमुख मिश्रले भने, 'इलेक्ट्रोमेकानिकलको ठेक्का लिएको कम्पनीको म्याद थप्न मिल्दैन ।' इलेक्ट्रोमेकानिकलको ठेक्का चीनको झेजियाड कम्पनीले लिएको छ । चीनबाट अधिकांश सामान आइसकेका छन् । कम्पनीले विद्युत्गृहमा स्विचयार्डको निर्माण गरिरहेको छ ।

अयोजनाले जेनेरेटर र टाइन जडान कार्य भइरहेको र विद्युत् प्रसारण लाइनका तीनवटा टावर निर्माण गर्नुपर्नेमा दुईवटा अन्तिम चरणमा पुगेको जनाएको छ । सिभिल वर्कको ठेक्का पाएको सिनो हाइड्रोले विद्युत्गृहभित्रको पहुँच मार्ग र टेलरेसको निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा पुर्याएको छ । आयोजना प्रमुख मिश्रका अनुसार इलेक्ट्रोमेकानिकलको काम ८० प्रतिशतभन्दा बढी सम्पन्न भइसकेको छ । सिभिल वर्कको काम ९८ प्रतिशत सम्पन्न भइसकेको छ । इलेक्ट्रोमेकानिकलको ढिलासुस्तीले सिभिल वर्कको काम प्रभावित हुन गएको आयोजना प्रमुख मिश्रको आरोप छ । विद्युत् प्राधिकरणसँग सिनो हाइड्रो कम्पनीले थप रकम माग गरेको छ । कम्पनीका कारणले ढिलासुस्ती नभएकाले प्राधिकरणले क्षतिपूर्तिस्वरूप रकम उपलब्ध गराउनुपर्ने माग गर्दै आएको छ ।

स्वदेशी लगानीमा निर्माणाधीन कुलेखानी तेस्रो आयोजनाको निर्माण कार्य समग्रमा करिब ८५ प्रतिशत सकिएको छ । निर्माण कार्य ढिला भएकाले आयोजनाको लगानी पनि बढ्दै गएको छ । ५ अर्बभन्दा बढी रकम खर्च हुने अनुमान गरिएको छ । २०६४ चैतदेखि काम सुरु गरिएको आयोजना २०६८ सालमा सम्पन्न गर्ने गरी सम्झौता गरिएको थियो । पटक-पटकको म्याद थपसँगै लागत पनि झन्डै २ अर्ब बढ्ने अनुमान गरिएको छ । निर्माण लागत २ अर्ब ४३ करोड अर्थात् प्रतिमेगावाट १७ करोड ३६ लाख रुपैयाँ थियो । अहिले बढेर ४ अर्ब ६३ करोड अर्थात् प्रतिमेगावाट ३१ करोड रुपैयाँ पुगेको छ । आयोजनाको वार्षिक सरदर ४० दशमलव ६५ गिगावाटआवर विद्युत् उत्पादन गर्ने क्षमता रहेको छ ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०१४/०६/२०

भारतबाट यो वर्ष थप विद्युत आयात नहुने

नेपाल विद्युत प्राधिकरणले चालु वर्षको हिउँदका लागि भारतबाट थप विद्युत आयात गर्न नसक्ने भएको छ । २२० केभी ढल्केबर सबस्टेसनको ठेक्का तोडिएसँगै विद्युत आयातमा समस्या देखिएको हो । योजनाअनुसार काम नगरेपछि प्राधिकरणले गत असोज ६ मा चिनियाँ कम्पनी सेन्ट्रल चाइना पावर ग्रिड (सिसिपिजी) सँग सम्झौता तोडेको थियो । सम्झौता तोडिएपछि सबस्टेसन निर्माण थप अन्याल बनेको छ ।

ढल्केबर-मुजफ्फरपुर ४ सय केभी अन्तरदेशीय प्रसारण लाइनबाट थप ९० मेगावाटसम्म आयात गर्ने लक्ष्य राखे पनि अब त्यो सम्भावना टुंगिएको प्राधिकरणका प्रवक्ता प्रबल अधिकारीले बताए । प्राधिकरणले गत वर्षको हिउँदमा यो लाइनबाट अधिकतम १ सय ४५ मेगावाट विद्युत आयात गरेको थियो ।

ढल्केबरमा २२० केभी सबस्टेसन तयार नहुँदा ४ सय केभीको अन्तरदेशीय लाइनसमेत १३२ केभीमा चार्ज भइरहेको छ । आउँदो कात्तिकसम्म ढल्केबर सबस्टेसन तयार हुने र यहाँबाट आयात हुने विद्युतको परिमाण २ सय ३५ मेगावाटसम्म पुर्याउने योजना थियो ।

गत वर्ष भारतबाट उच्च माग (पिक आवर) मा ३ सय ९५ मेगावाटसम्म विद्युत आयात भएको थियो । यो वर्ष पनि योभन्दा बढी ल्याउने बाटो नरहेको अधिकारीले जानकारी दिए ।

यो वर्ष सीमा क्षेत्रमा १३२ केभीका दुई नयाँ प्रसारण लाइन निर्माण भएका छन् । रक्सोल-परवानीपुर र कुशाहा-कटैया दुई लाइनबाट ५०/५० मेगावाट थप ल्याउन सकिन्छ । तर, रक्सोल-परवानीपुर बिन्दुबाट भारतले दिन नसक्ने अवस्था रहेको प्राधिकरणले जनाएको छ ।

भारतसँग सीमा जोडिएको सुदूरपश्चिमको धनगढी-पालिया ३३ केभी प्रसारण लाइन मर्मत गरेर थप १० मेगावाट आयात गर्ने योजना थियो । यस्तै, टनकपुरमा ५० एमभिएको नयाँ ट्रान्सफर्मर जडान गरेर ३५ मेगावाट थप्ने योजना छ । तर, समयमै यी काम नभए थप विद्युत आयात सम्भव देखिँदैन ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/०६/२०

भूकम्पले क्षतिग्रस्त जलविद्युत अझै बनेनन्

भूकम्प र बाढीले क्षतिग्रस्त सिन्धुपाल्चोकका अधिकांश जलविद्युत् आयोजना अझै सञ्चालनमा आउन सकेका छैनन् । लगातार प्राकृतिक अवरोध भइरहेकाले भोटेकोसी तटीय क्षेत्रका जलविद्युत् आयोजना तंग्रिन नसकेका हुन् । भूकम्पले जिल्लाभर करिब ७२ मेगावाट क्षमका आयोजनाको उत्पादन बन्द भएको थियो । ती आयोजनाको करोडौं रुपैयाँ बराबरको नोक्सानी भएको थियो ।

उत्पादन भइरहेका ४५ मेगावाटको भोटेकोसी, १०.५ मेगावाटको सुनकोसी, ६.५ मेगावाटको पुरानो चाकु, ३.५ मेगावाटको भैरवकुण्ड, ३.२ मेगावाटको बराम्ची, ३ मेगावाटको सुनकोसी, १ मेगावाटको माथिल्लो हाँडीखोलागायतका आयोजनाको उत्पादन बन्द भएको जिल्ला दैवी प्रकोप उद्धार समितिले जनाएको छ ।

दुई वर्षअघि आयोजना सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखेको चाकु 'ए' हाइड्रोपावर आयोजनाले अझै उत्पादन थाल्न सकेको छैन । २०७२ वैशाखको विनाशकारी भूकम्पले क्षति पुऱ्याएकै कारण अझै उत्पादन सुरु गर्न नसकेको हो । भूकम्पले पुऱ्याएको क्षतिको मर्मत नसकदै गत वर्षको भोटेकोसी बाढीले संरचना भत्काउँदा आयोजनाले गति लिन नसक्दा लक्ष्य नभेटेको हो । यो आयोजना २०७२ भित्रै निर्माण सक्ने लक्ष्यमा थियो ।

भोटेकोसी करिडोरअन्तगत शिवश्री हाइड्रोपावरले निर्माण गरिरहेको २२.२ मेगावाटको चाकु 'ए' आयोजना अझै पनि मर्मतमै छ । भोटेकोसी गाउँपालिकास्थित मर्मिड ह्याङ्लेमा छ्यादी खोलाको तटीय क्षेत्रमा रहेको लाफिङ बुद्ध हाइड्रोपावर पनि अवस्था अझै उस्तै छ ।

विभिन्न विपत्तिले आयोजनामा क्षति पुऱ्याएपछि मर्मत गरिरहेको यो हाइड्रो पनि बन्ने र भत्कने भइरहेको हो । झण्डै डेढ महिनाअघि अविरल वर्षाका कारण स्थानीय छ्यादी खोलामा आएको बाढीले आयोजना तहसनहस बनाएको थियो । बाढीले हाइड्रोपावर कम्पनीको पेनस्टेट पाइप फुटाएको थियो ।

आयोजनाका अनुसार बाढीले अन्य क्षति पुऱ्याउनुका साथै ३० वटा पेनस्टक पाइप बगाएको थियो ।

भूकम्प, बाढी र पहिरोले वर्षैपिच्छे अवरोध बेहोर्दै आएकोले लाफिङ बुद्ध हाइड्रोमा मर्मतकार्यले गति लिन नसकेको कम्पनीका निर्देशक खुमा अर्यालले बताउँछन् । “पूरा निर्माण हुन झण्डै तीन-चार महिना लाग्नेछ, मर्मतको काम भने भइरहेको छ,” उनले भने, “हेडवक्रसस्थलसम्म पुग्ने कच्ची सडक एकजाभेटरद्वारा खुलाएर मर्मतको बाटो खुल्यो ।”

उनका अनुसार बाढीले पुऱ्याएको क्षतिको मर्मत गर्नका लागि प्रारम्भिक अनुमान नै ३ करोडभन्दा बढी लाग्छ । मर्मतका समयमा निर्माण कार्यमा विभिन्न बाधा भएकाले पनि सम्पन्न हुन निकै कठिनाई भएको उनले सुनाए । भूकम्पले जमीन हल्लाएपछि अविरल वर्षाका कारण सुख्खा पहिरो खसिरहने समस्या हुँदा समयमै मर्मत कार्य हुन नसकेको हो । अपर, मिडिल र लोअर गरी तीन शाखा भएको यस हाइड्रोपावरको जम्मा साढे ६ मेगावाट विद्युत् क्षमता छ ।

विपत्तिकै कारण समयमै निर्माण नसकेको र अझै पनि क्षति भएका संरचनाको मर्मत गर्नुपरेकाले चाकु 'ए' ले लक्ष्य भेट्न नसकेको शिवश्री हाइड्रोपावर कम्पनीका कार्यकारी निर्देशक उमेश कसजूले जानकारी दिए । “लामो समय बन्द रहेको आयोजनाको आगामी माघसम्म सम्पन्न गरिसक्ने अर्काे लक्ष्य लिएका छौं,” उनले भने, “बर्खापछि विपत्तिले आयोजनाको कार्यलाई केही सुस्त बनाएको थियो ।” पहिरोको जोखिममा रहेको चाकु 'ए'मा गत वर्ष धेरै समय कामदारसमेत डरले काममा आएका थिएनन् । वर्षैपिच्छे विपत्ति भोगिरहेका तटीय क्षेत्रका आयोजना निरुत्साहित हुँदै गएको कसजूले सुनाए । “भोटेकोशी र सुनकोशी आसपास रहेका आयोजना सबैमा क्षति पुगेको छ,” उनले भने, “केहीले मर्मत गरेर उत्पादन दिएपनि अधिकांश आयोजना अझै तंग्रिन सकेका छैनन् ।”

इन्द्रावती तेस्रोमा सामान्य क्षति पुगेको थियो । सवैभन्दा बढी क्षति भोटेकोसीमा पुगेको थियो । १०.५ मेगावाटको सुनकोसीको नहर फुटेकाले मर्मत गरिएको थियो । निर्माणाधिन १ सय २ मेगावाटको मध्यभाटेकोसी, २२ मेगावाटको अपर चाकुको प्रवेश सडक तथा टनेललाई क्षति पुगेको थियो । पुरानो चाकु, भैरवकुण्ड, एनआरएनको लगानी रहेको सुनकोसीलगायत जिल्लाका सवै विद्युत् आयोजनामा क्षति पुग्दा जिल्लामा विद्युत् आपूर्ति बन्द थियो । यी आयोजनाले करोडौं रुपैयाँ खर्चेर क्षति पुगेको संरचना मर्मत गरेका थिए ।

श्रोत: गोरखापत्र, २०७४/०६/२०

हिउँदमा लोडसेडिङ हुनसक्ने सङ्केत

लक्ष्मीप्रसाद उपाध्याय

धनुषास्थित ढल्केवरमा निर्माणाधीन अवस्थामा रहेको नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको सब स्टेसन निर्धारित समयमा सम्पन्न नहुने भएपछि आउँदो हिउँदमा लोडसेडिङको तालिका आउने सङ्केत देखा परेको छ ।

ढल्केवर सब स्टेसन निर्माण सम्पन्न नभएपछि आगामी हिउँदको लोडसेडिङलाई दृष्टिगत गरी भारतबाट ल्याउने भनिएको थप ५५ मेगावाट बिजुली नेपाल भित्रिन नसक्ने अबस्थाले यस्तो सङ्केत देखा परेको हो । मुजफ्फपुर-ढल्केवर प्रसारण लाइनबाट नेपालले २०० मेगावाट बिजुली आयात गर्ने योजना बनाएको थियो । गतवर्षको हिउँदमा हाल यो प्रसारण लाइनबाट करिब १४५ मेगावाट बिजुली आयात गरिएको थियो । बिभिन्न नाका भएर गत वर्ष भारतबाट ३८५ मेगावाट जति आयात गरेको नेपालले ढल्केवरसहित यस वर्षको हिउँदमा यो वर्ष ४८० मेगावाट ल्याउने तयारी गरिरहेको थियो ।

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका अनुसार २२० केभी क्षमताको सब स्टेसन निर्माणका लागि ठेक्का सम्झौता भएको चिनियाँ कम्पनी सेन्ट्रल चाइना पावर ग्रीड (सीपीपीजी) ले सन्तोषजनक काम नगरेपछि उससँगको ठेक्का सम्झौता तोडिएको छ । अर्को ठेक्का प्रक्रिया गर्न लामो समय लाग्ने भएकाले प्राधिकरणलाई आगामी हिउँदको समयमा यस्तो चुनौती थपिएको हो ।

निर्धारित समयमा काम गर्नका लागि ठेकेदार कम्पनीसँग ऊर्जा मन्त्री, ऊर्जा सचिव तथा प्राधिकरणका उच्च अधिकारीले विभिन्न पटक आग्रह गरेका थिए तर ठेकेदार कम्पनीले गत साउनमै ८० प्रतिशत काम सम्पन्न गरिसकेको सब स्टेसनमा पछिल्लोपटक काम ठप्प रोकेपछि प्राधिकरणले ठेक्का तोड्न बाध्य भएको जनाएको छ । देशभरि नै विद्युत् माग बढिरहेका बेला भारतबाट बिजुली आयात गर्ने योजना सफल नहुँदा आउँदो हिउँदमा उपत्यकालगायतका लोडसेडिङमुक्त गरिएको स्थानमा विद्युत् आपूर्तिमा केही समस्या आउन सक्ने प्राधिकरणका अधिकारीले बताएका छन् ।

प्राधिकरणका प्रवक्ता प्रवल अधिकारीले भन्नुभयो, “ सो प्रसारण लाइनबाट यो वर्ष कम्तीमा २०० मेगावाट ल्याउने

योजना हामीले बनाएका थियौं तर ढल्केवर सबस्टेसे ठेक्का तोडिएपछि हाललाई यो सम्भव नहुने भयो । ”

ढल्केवर सबस्टेसनमा ठेकेदार कम्पनीले प्रभावकारीरूपमा काम गरेको खण्डमा दुई महिनाभित्र सम्पन्न हुने थियो । प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले सो चिनियाँ कम्पनीसँगका ढल्केवर, इनरुवा र हेटौँडा गरी तीनवटा सब स्टेसनको ठेक्का तोडिएको जानकारी दिनुभयो । ठेक्का तोडिएपछि तीनवटा सब स्टेसनको काम अवरुद्ध भएको छ ।

ढल्केवर सब स्टेसन बन्न नसके पनि भारतबाट आयात गरिने भनिएको ५५ मेगावाट बिजुली टनकपुर प्रसारण लाइन मार्फत ल्याउने प्रयास गरिने प्राधिकरणले जनाएको छ तर टनकपुर नाकाबाट भित्रिएको बिजुली प्रसारण लाइनको अभावमा बुटवलदेखि पूर्वतर्फ ल्याउन नसकिने प्राविधिक समस्या पनि रहेको प्राधिकरणका अधिकारीले बताएका छन् ।

भरतपुर-बर्दघाट प्रसारण लाइनको काम गरिरहेको सोही ठेकेदार कम्पनीसँग प्राधिकरणले ठेक्का तोडेर उसको करिब ३० करोड रुपियाँ बैङ्क ग्यारेन्टी जफत गरेपछि सो ठेकेदार कम्पनीले ढल्केवर सब स्टेसनको काम गर्न पनि रोकेको थियो । २२० केभीको भरतपुर – बर्दघाट प्रसारण लाइन सन् २०१० मा सम्झौता गरी सन् २०१३ मा सम्पन्न

गर्ने योजना बनाएको थियो तर निर्धारित समयमा काम गर्न नसकेपछि प्राधिकरणले ठेक्का तोडेको हो । ७५ किलोमिटरको प्रशारण लाइनमा २४० वटा टावर निर्माण गर्नुपर्नेमा सो कम्पनीले ७० वटा टावरमात्र निर्माण गरेको प्राधिकरणले जनाएको छ ।

हाल ढल्केवर सव स्टेसनका सबै उपकरण आयोजनास्थलमा पुगिसकेका र सिभिल तर्फको ९० प्रतिशत काम सम्पन्न भइसकेको भए पनि चिनियाँ ठेकेदार कम्पनीले ऊर्जा मन्त्रालय र प्राधिकरणको आग्रहलाई नटेरी काम रोकेको बताइएको छ ।

प्राधिकरणसँग सो ठेकेदार कम्पनीले सन् २०१४ को जुन १२ मा सम्झौता गरी सन् २०१५ को डिसेम्बरमा काम गर्ने सम्झौता गरेको थियो । त्यसपछिका समययता चारपटक म्याद थप्दासमेत काम गर्नसकेको थिएन ।

नेपाल भारतलाई विद्युत् प्रशारण लाइनमा जोड्ने प्रमुख कडीका रूपमा हेरिएको ढल्केवर सव स्टेसनलाई प्राधिकरणले निकै महाकांक्षी योजना मानेको थियो ।